

Malatian, K.. Mayreni lezow : Grel - Kardalow A. girk'. 1930.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :

*La réutilisation non commerciale de ces contenus est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source.

*La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service.

Cliquer [ici](#) pour accéder aux tarifs et à la licence

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

*des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.

*des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter reutilisation@bnf.fr.

M-1041/24

1930

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԳՐԵԼ - ԿԱՐԴԱԼՈՒ Ա. ԳԻՐԳ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐՊ

Գ. Ա. ՄԱԼԱԹԵԱՆ

Հրատարակուիլիւն և Տպագրուիլիւն

ՀԱՅ ԳՊՐՈՑ

Պընեէն և Ժընէվ, ԶՈՒԻՑԵՐԻԱ

1930

ՄՄ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԳՐԵԼ - ԿԱՐԴԱԼՈՒ Ա. ԳԻՐՔ

Պ Ա Ց Կ Ե Ր Ա Զ Ա Ր Պ :

Գ. Ա. ՄԱԼԱԹԵԱՆ

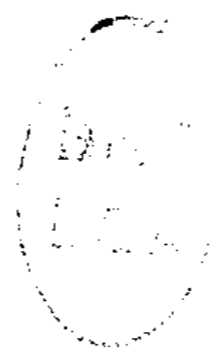
Հրատարակութիւն և Տպագրութիւն

ՀԱՅ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

Պրնէէն և Ժընէվ, ԶՈՒԻՑԵՐԻՍ.

1930

RCQ 1993004884

ՍԿՊ
2008-11-10

ACB

ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ

Պարոն Գարլօ Սիրաֆեան, ի Բարիզ, բարե-
սիրաբար կը սրամադրէ 12000 ժրանս. ժրանք,
որպէսզ ի հայ մանուկը, գաղութներու մէջ, ու-
նենայ իր Մայրենի լեզուին բանալին, յարմա-
րագոյն Այբբենարանով մը:

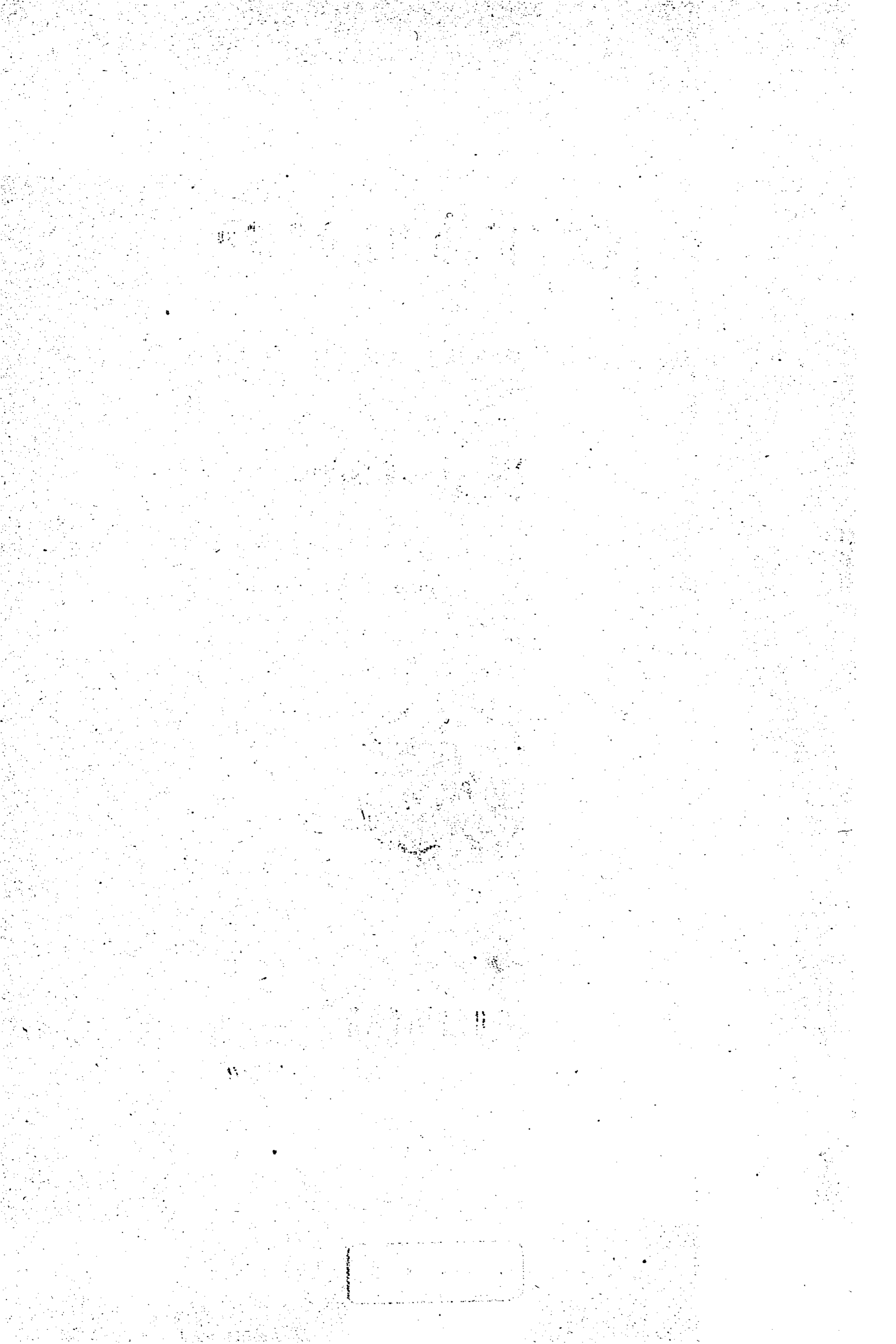
Պարոն Գալուս Մալաթեան, յԱնվերս, իր
պատրաստած սոյն Այբբենարանով, սիրայօժար
մասնակից կ'ըլլայ անոր բարեսիրական նպա-
սակին իրագործմանը:

Ուրախառիթ է տեսնել որ երկու ուժեր, նիւ-
թական ու մտաւոր, գործակցութեան գեղեցիկ
օրինակ մը կ'ընծայեն օգտակար ըլլալու համար
հայ մշակոյթի Մայր նիւղին:

Այս գործակցութեան շնորհիւ կարելի պիտի
ըլլայ՝ 1500 օրինակ Այբբենարան ձրիաբար մա-
տակարարել հայ գաղութներու դպրոցներուն. եւ
1000 օրինակ եւս նուէր տալ ի նպաստ ՊԸՆԵԷՆԻ
ՀԱՅ ԳՊՐՈՑ ին:

Իցի՛ւ թէ անոնք, որ պիտի վայելեն այս
նուիրասնութեան բարիքը, գիտնային գնահատել
անոր արժէքը ապագային. եւ իրենք ալ՝ իրենց
կարգին, նոր օժանդակութիւններ ընծայէին
հայ մշակոյթի զարգացումին:

Յ Ա Ռ Ա Ջ Ա Բ Ա Ն

Ուսումնական տորհուրդը 1900ին, հրաւեր կ'ուղղէր Գալուս էֆէնի Մալաթեանի Մանկավարժական Լսարանին մէջ խօսիլ ընթերցանութեան եւ գիրի մանկավարժութեան վրայ: Այս հրապարակային դասախօսութիւնը, որ պէտք էր սահմանափակուիլ երկու նիստերու մէջ, առիթ մը եղաւ մանկավարժ դաստիարակին համար՝ նոր ուսումնասիրութիւններ ընելու մասնաւորապէս ընթերցանութեան եւ գիրի մանկավարժութեան մասին: Ամեն անոնք որ շրջօրէն հետեւեցան այդ դասախօսութեան, որ վերջը հրատարակուեցաւ ՆԻԹ (հրատարակիչ՝ Յ. Փալազաւեան) Հանդէսին մէջ, եւ որու մէկ ամփոփումն է գրեթէ սկիզբը գետեղուած Ներածութիւնը, գիտեն թէ ո՛րքան խղճամիտ աշխատութիւն մըն էր այն, համոզումով գեղուն եւ տեսլականով թրթռուն:

Բայց ի՞ր ասպարէզին հուրովը վառուած մանկավարժը՝ որ նորանոր ուսումնասիրութիւններով ու փորձերով սիրական համոզում մը գոյացուցած էր ընթերցանութեան եւ գիրի ուսուցման բանաւորագոյն մեթոտին մասին, չէր կրնար բաւականաճալ իր դասախօսութեամբ, զոր գործին կեսը միայն կը նկատէր իրաւամբ. պէտք էր ամբողջացնել զայն, պէտք էր մարմին տալ անոր, պէտք էր իրականութեան վերածել զայն՝ փարոզուած սկզբունքներու կիրարկութիւնը ներկայացնող դասագիրքերու միջոցաւ: Ուրեմն, մանկավարժը, որ դաստիարակ եւ տեսուչ ըլլալու կրկին առաւելութիւնն ունէր, սկսաւ որոնայ այն յատկագրիձր՝ որուն վրայ պիտի հիմնուէր յօրինելի ընթերցարաններու ընթացքը: Սեւեռեալ գաղափար մը եղած էր այլ եւս այդ գաղափարը: Ու եթէ ըսեմ թէ, եօրր տարիներու պէտք ունեցած է հեղինակը՝ վերջնականապէս ծրագրելու եւ յօրինելու համար դասագիրք մը՝ որու պատրաստութիւնը, շատերու համար մէկ երկու ամսուան, մէկ երկու շաբաթուան գործ մը պիտի ըլլար, մէկ խօսքով ի վեր հանած պիտի ըլլամ երկին արժանիքը: Դասագիրք մը յօրինելը աշխարհիս ամենէն դիւրին եւ ամենէն դժուարին գործն է. ամենէն դիւրին, եթէ լոկ եւ ամեն բանէ առաջ վահառականական տեսակէտը նախագահած է այդ ձեռնարկին. ամենէն դժուարին, եթէ հեղինակը մօտէն կը նանչնայ այն առեղծուածը որ ուղեղ կը կոչուի, շփման մէջ է մանկան ուղեղին շփոթեցուցիչ

արսայայտութեանց հետ, անոր զարգացման ապշեցուցիչ երեւոյթներուն հետ, այնպէս որ, բազմաթիւ ու բազմազան փորձեր կատարելէ վերջ, հազիւ համարձակած է խոստովանելու ինքզինքին թէ կը կարծէ զսաճ ըլլայ Արիւս-նէի թելը: Մալաթեան եֆէնսի ա՛յն ասէն միայն որոշեց հրապարակ հանել իր գործը — ամենեւնի պզտիկներուն սահմանեալ դասագիրքը ամե-նեւնի աւելի դժուարին է պատրաստել — երբ համարձակեցաւ ընել ինքզինքին այդ խոստովանութիւնը. ահա՛ ինչու իր գործը ակնածանք կ'ազդէ մեզ, ինչպէս ո՛րեւէ գործ՝ ուր գիտական մտքի մը համբերութիւնը, հետա-զօտութիւնները, փորձերը, սրբագրութիւնները, անկեղծութիւնը, հաւաստիքը, տեսլականը կը գգանք:

Ներածութիւն ը կը բացատրէ այն մեթոտք որուն հետեւած է հեղի-նակը, պզտիկներուն կարգալ-գրել սորվեցնելու համար: Այդ մեթոտքն է որ վարկ կը վայելէ, այսօր, փորձառական հոգեբանութեան աշխատ-նոցներուն մէջ: Վերջին մէկ երկու տարիներու միջոցին այս խնդրոյն նուիրուած զանազան ուսումնասիրութեանց մէջ յիշեմ Տօք. Տրֆուիի (բը-ժիւէլ-սնօրէն Պրիւսէյի անկանոն (*anormaux*) տղայոց յատուկ դպրոցին) եւ Օր. Տրկանի (ուսուցչուհի նոյն հաստատութեան մէջ) կատարած ու-սումնասիրութիւնները, որոնք յաւագոյններէն են: Այդ ուշագրաւ ուսում-նասիրութեանց մէջ, հեղինակները կը պարզեն ընթերցանութեան այն մե-թոտք՝ զոր թէ՛ կանոնաւոր եւ թէ՛ անկանոն տղայոց վրայ կատարուած փորձերով զսաճ են ամենեւնի աւելի համաձայն տղուն հոգեբանական պա-հանջներուն: Այդ մեթոտքին համեմատ, *խօսքերու և բառերու ուսու-մը պէտք է կանխէ տառերու և վանկերու ուսումը*, այսինքն՝ հիշող հակառակը սովորաբար կիրարկուած մեթոտքին:

Բովանդակելն հոս — նոյն իսկ եթէ կրկնել հարկ ըլլայ *Ներածութեան* մէջ պարզուած տեսութիւնները — այն հոգեբանական եւ մեթոտքաբանական փաստերը՝ որոնք գերազանցութիւն կուտան նոր մեթոտքին:

1. Ընթերցման ուսման մէջ, *աչքն է որ աւագ դերը կը կատարէ*: Հաւանական է որ աչքը ականջէն առաջ կը զարգանայ: Ամեն պարա-գայի մէջ, բացորոտ է թէ աչքին միջոցաւ աւելի շատ, աւելի բազմազան եւ աւելի նիւթ ծանօթութիւններ կը ստանանք քան ականջի միջոցաւ: Հետեւաբար, *ընթերցման ուսումը ամէն բանէ առաջ տեսողական հրահանգ մը պէտք է ըլլայ*, մինչդեռ ընթերցանութեան սովորական մեթոտքները կը մեկնին ձայնի ուսումէն:

2. Մանկավարժութեան մէջ հասարակ տեղիք մըն է թէ՛ պէտք է դիւրինէն դժուարինը, ծանօթէն անծանօթը, համադրութենէն վերլուծում, բանձնուցեա-

լեն վերացեալը երթալ: Արդ, այդ օրէնքին հակառակ կը վարուինք երբ սառնեմ վանկը, վանկէն բառը եւ բառէն խօսքը կ'երթանք. դիւրինը լեզուն, խօսքը, բառն է, իսկ դժուարինը, վերացեալը վանկն է, սառն է: Անձ մը կը հանչնանք իր դիմաքիծեալն աւթողչութենէն. յետոյ մանրամասնութեանց մեջ կը մտնենք: Լեզուին զարգացման մեջ խօսքը բառէն առաջ է: Մայրը, իր զուկըն խօսիլ սորվեցնելու համար, խօսքը կ'ուղղէ անոր եւ ոչ թէ բառեր, եւ զան, անգիտակից կերպով, սակաւ կը սորվի ուղիղ խօսիլ՝ այս մեթոսով: Ուրեմն, ի՞նչու ընթերցանութիւնը (սեռական լեզու) չի սորվեցնել նոյն այն կերպով որով մայրը կը սորվեցնէ խօսիլ (խոլական լեզու), — այն է՝ խօսքի միջոցաւ: Տրբօլի եւ Տրկան իրենց ջասագոլած մեթոսը կը կիրարկեն հետեւեալ կերպով, համառօտաբար.

Վարժուհին իր տամադրութեան սակ ունի երկու բաժին ստուարաթուղթեր. առաջին բաժնին ստուարաթուղթերը, որոնց իւրաքանչիւրը չորսի բաժնիւրւած է, պատմութիւն մը կը ներկայացնեն չորս պատկերներով. իւրաքանչիւր պատկերի կ'ընկերանայ կարն եւ յսակ խօսք մը՝ որ պատկերին նիւթին ամփոփումն է: Երկրորդ բաժնի ստուարաթուղթերուն վրայ գրուած է միեւնոյն պատմութիւններուն բնագիրը միայն, առանց պատկերի:

Նախ, վարժուհին զոգ կը բաժնէ քանի մը պատկերներ եւ կը ցուցնէ այդ պատկերներուն մեջէն հաս մը. զոգ պէտք է հանչնան թէ միեւնոյն տեսարանները միեւնոյն բնագիրները ունին: Վարժուհին կ'ուղէ նոյն տեսարանները եւ նոյն բնագիրը ներկայայնող պատկերները: Նոյն վարժութիւնը կը կրկնէ երկրորդ բաժնի ստուարաթուղթերով: Վերջապէս, այս վարժութիւնները քանի մը անգամներ կրկնելէ վերջ, զոգ ձեռքէն կ'առնեն ստուարաթուղթերը, եւ զոգ սեւ սախսակին վրայ կը կարգան արդէն տեսնուած խօսքերը, զանազան կերպերով: Ամէն անգամ որ կարելի է, հրահանքներուն կ'ընկերանան շարժումները. զոգ կը կատարեն այն գործողութիւնները որոնք կը գտնուին պատմութեան մեջ: Տղան, այս խօսքերը յանախ տեսնելէ եւ գուարճանալով զանոնք կրկնելէ վերջ, նախ պիտի որոշէ անուշտ դիւրին բառերը, յետոյ նուազ պարզերը: — Ասկէ զատ դասարանին մեջ զոգն ընտանի առարկաներուն վրայ կը դնեն պիտակներ (*étiquette*):

Աւելցնենք թէ այս մեթոսը արդէն փորձուած է շատ անգամներ, մասնաւորապէս Գերմանիոյ, Հոլանտայի մեջ: Իդրաւ, որ կարգաւ սորվեցնել կ'ուզէր իր խուլ եւ ապուշ աշակերտին, հարկ տեսաւ հրաժարիլ սովորական մեթոսէն եւ փոխանակ շարունակելու սառերը սորվեցնել՝ ընտրեց քանի մը առարկաներ՝ որոնց իւրաքանչիւրին բով դրաւ առարկային անունը: Բառերը շատ անգամներ ցուցնելէ վերջ, անոնց տեղը փոխեց եւ տեսաւ որ զոգն կարող էր

իւրաքանչիւր բառ դնելու անոր համապատասխան առարկային եւ:

Ահա՛ Տրքոլիի եւ Տրկանի մեքոսը, զոր կը ջասագովեր նաեւ, փորձառական հոգեբանութեան երկրորդ համաժողովին մէջ (Վիւրցպուրկ, 18-21 ապրիլ 1906) Շուման, որուն կատարած փորձերը, համաձայն՝ ուրիշներու փորձերուն արդեանց հետ, ցոյց տուած են թէ՛ 1. ամբողջ բառերը աւելի շուտ եւ աւելի լաւ միտք կը պահուին քան թէ անջատ վանկերը, 2. ընթերցումը սառով չկատարուիր, 3. ծանօթ բառ մը աւելի շուտ կը նանչցուի քան այդ բառը կազմող սառներուն թուայն հաւասար թուով սառեր որոնք բառ մը չեն կազմեր, 4. բառերու ամբողջութիւն մը՝ որոնք խօսք մը կը կազմեն, աւելի դիւրաւ կը նանչցուին քան թէ անոնց յար եւ նման բառեր որոնք խօսք մը չեն կազմեր:

Վերոգրեալ մէկ քանի տեղեկութիւնները սալով, նպատակ ունիմ ցուցնել թէ Մալաթեան էֆենսիի աշխատութիւնը հիմնուած է ընթերցանութեան մանկավարժութեան մասին սիրով նորագոյն մեթոտներուն վրայ, որոնք բանաւորագոյններն ըլլալու հաւանականութիւն ալ կը ներկայացնեն, քանի որ իրողութեանց, փորձերու վրայ հիմնուած են: Դարուս ամենէն հոյակապ մանկավարժն Ռայն ինքն ալ, որ Բիլեւի աշխատակցութեամբ յօրինած է ընթերցարան մը, *տիպար բառեր* ու դրութեան հետեւած է, դրութիւն՝ որ Մալաթեան էֆենսիի ընտրածն է եւ որու հիմք, եական սկզբունքը, սարբեր չէ այն մեթոտէն՝ որուն վրայ մէկ քանի տեղեկութիւններ տուի:

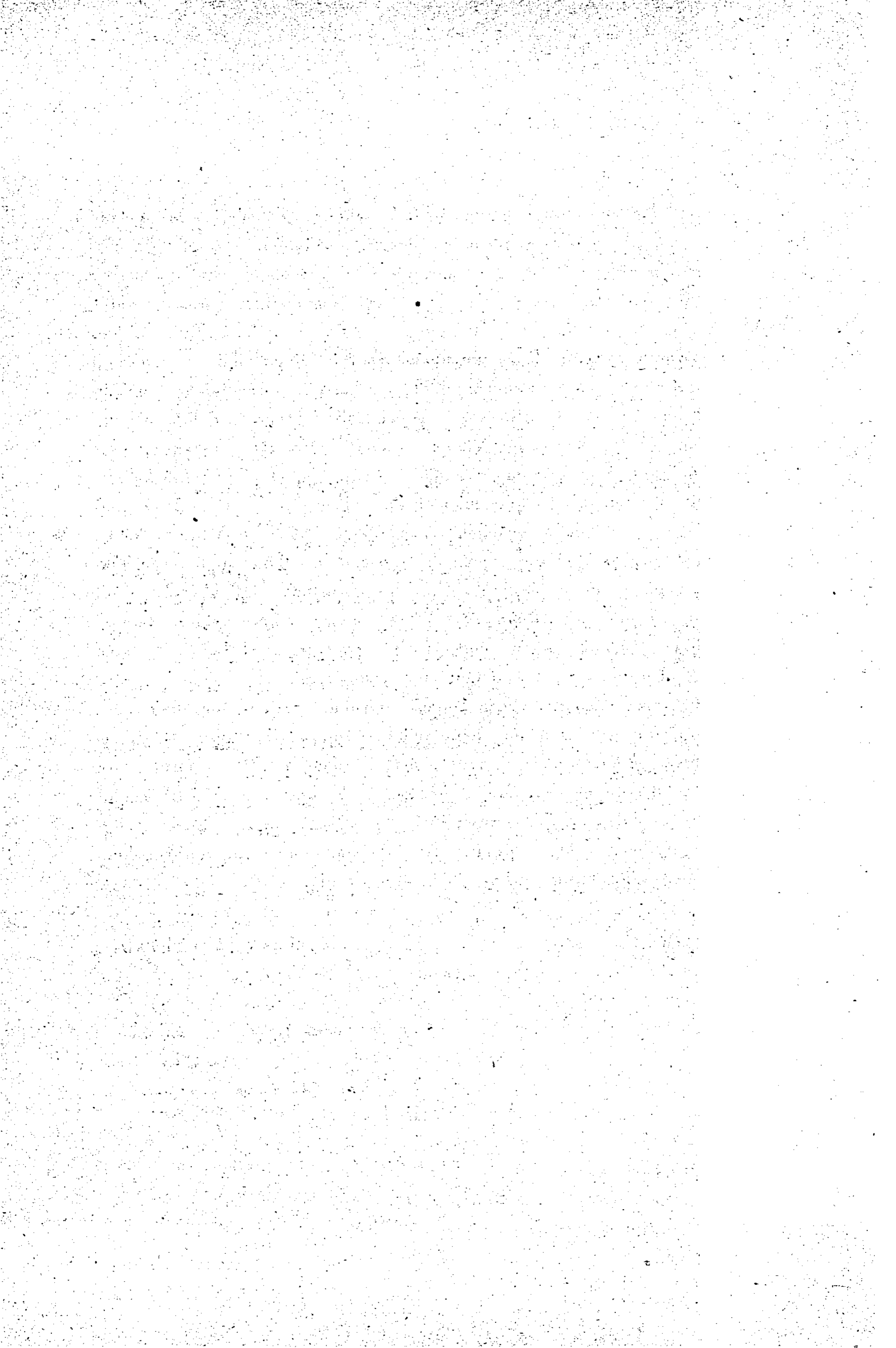
Մալաթեան էֆենսի որդեգրած է ուղիղ գիրը: Իրաւ է թէ խնդրոյն այսօրուան վիճակին մէջ կարելի չէ վերջնա լանապէս վնուել թէ ուղիղ գիրը գործնական (դիւրընթեռնելիութիւն եւ արագութիւն) եւ առողջապահական առաւելութիւններ ունի հակեալ գիրին վրայ, բայց անուրանալի է թէ զօրաւոր ձգտում մը կայ, մեր օրով, ի նպատակ ուղիղ գիրին, եւ այսչափը բաւական է արդարացնելու ընթերցարանիս հեղինակին ընտրութիւնը այս մասին:

Տղուն հոգեբանութեան վրայ հիմնուած մեթոտ, մեթոտի բանաւոր կիրարկութիւն, ահա՛ ինչ որ կը զսնեն Մալաթեան էֆենսիի ընթերցարաններու ընթացքին այս առաջին գիրքին մէջ: Մալաթեան որ զայն գործածող դաստիարակները ըլլան այնքան խղճամիտ անոր գործածութեան մասին՝ որքան խղճամիտ եղած է հեղինակը անոր յօրին-

ման համար: Առ այս, կը համարձակիմ անոնց յանձնարարել ուշադրութեամբ կարգալ Ներածութիւնը, բնութեան համար հեղինակին մեթոսը: Բայց հեղինակին միտքը, իսկալը չը վրիպեցնելու համար չի բաւեր միայն կարգալ գրուած տողերը, պէ՛տ է գիտնալ կարգալ նաեւ տողամեջքը, գուշակել ինչ որ չէ գրուած, հեղինակին թափուն մտածմանց վերահասու ըլլալ: Այս առաջին գիրքին նպատակն է, հանելի եւ դիւրին մեթոսով մը սահուն կերպով կարգալ սորվեցնել պզտիկներուն՝ պզտիկ, պարզ խօսքեր եւ հասուածներ: Բայց լռելեայն կը հասկցուի որ աղէկ կարգալը միայն սահուն կերպով կարգալը չէ, այլ *բնական* կերպով կարգալ, ձայնին տարով պէ՛տ էղած ելեւեջները եւ պորակները, յարգելով դաշնակութիւնը, եւայլն: Արդ, մեր դրպարոցականներէն — ամենէն պզտիկներէն մինչեւ ամենէն մեծերը — շատ քիչերը գիտեն *աղէկ* կարգալ, բառին կատարեալ իմաստովը: Այս մասին, թելադրութիւն մը, գոր կարելուր կը նկատեմ, այն է՝ *չկարդացնել՝ առանց սղոյ բաւական ժամանակ տալու նախապատրաստուելու*: Չմոռնանի՛ ունակութեան գորութիւնը: Երբ պահանջեմ որ տղան անմիջապէս կարգալ՝ առանց նախապատրաստութեան, գէ՛տ պիտի կարգալ, եւ գէ՛տ կարգալու ունակութիւնը պիտի ստանայ տակաւ առ տակաւ:

Գալով գիրքն, գործածուած գիրք հակեալ ըլլայ թէ ուղիղ — խրնդրոյն լոկ առողջապահական կողմը ունիմ հոս ի մտի — պէ՛տ կայ միտ հսկելու որ տղան յարմար դիրքով նստի, երբ կ'ուզեն որ ուղիղ գիրք հասնի իր նպատակին, այսինքն՝ պատնառ չըլլայ, կամ աւելի նիւզ՝ պատնառներէն մէկը չըլլայ, կարնասետութեան, ողնաթեփութեան եւ ասոր հետեւանքը եղող ուրիշ հիւանդութեանց:

Ն Ե Ր Ա Ծ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԳՐԻ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՍՈՒՑՄՈՒՆՔ

Գրել-կարդալու ուսուցումը այլևս լոկ մեքենական գործ մը չէ այսօր, ինչպէս որ էր մեր մանկութեան օրերը: Զարգացուցիչ կրթիչ աշխատութիւն մը նկատուած է ան: Արդի մանկավարժութիւնը իբր նպատակ չի դաւանիր ընթերցումը, այլ միջոց մը գաղափարներ աւանդելու, զգացումներ մշակելու ու կամքը կազմելու, և գրելը չի նկատեր կրաւորական հետեւողութիւն մը տղուն կողմէ, այլ մտքին գիտակցական մէկ ցոլացումը նշաններու մէջ:

Մանկավարժական նոր ըմբռնումներու համաձայն, ընթերցանութեան ուսուցման համար վերլուծել, համադրել, հանրացնել կը տրուի տղուն: Ուսանելի առարկան կ'ըլլայ նախադասութիւն մը որուն արդէն ծանօթացած է տղան նախապատրաստական խօսակցութեանց մէջ:

Նախադասութիւնը կենդանի է տղուն համար, հասկանալի ու հետաքրքրական. ու ա՛յս կը բաւէ անոր ուշադրութիւնը գրաւելու, մտաւոր գործունէութիւն մը զարթուցանելու անոր մէջ, և ներշնչելու փափաք առարկային ուսման. պայմաններ որոնք ամէնէն զօրաւոր լծակները պէտք է նկատուին ուսուցչին ձեռքերուն մէջ, իր աշխատութեան գլխաւորութիւնները հարթելու:

Ընհակառակը, գիրը ո՛չ միայն անծանօթ է տղուն այլ և անկենդան, անիմաստ: Գիրը չի խօսիր անոր, չի հետաքրքրեր, չի հրապուրեր: Քերականին թուղթը որ կրնայ գալարիլ, ծալլուիլ և ձևափոխուիլ իր մատներուն տակ, աւելի՛ կենդանի ու աւելի՛ խօսուն է քան այբ, բէն, գիմը որոնք սեւազգեստ լուռ տողանցումով մը կը պարզուին տղուն վառ ու կայտառ աչքերուն տակ:

Տղուն միտքը գործունէութեան մէջ կը մտնէ, երբ՝ փոխանակ առաջին անգամ ներկայացնելու այբուբէնի տառերը որոնք համր ու անկենդան են ու նշանակութենէ զուրկ, կարդալ տանք նախադասութիւն մը որուն

կազմիչ տարրերը — բառ, արտասանութիւն, նշանակութիւն և իմաստ — արդէն սորված է նախապատրաստական դասերու մէջ, զոր օրինակ. «Ես ուլ մը ունիմ» նախադասութիւնը:

ԱԿԱՆՁԸ ԵՒ ԳՈՐԾԱՐԱՆՆԵՐԸ ՄԱՐԶՈՂ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տղան, կարդալ սկսելէ առաջ բերանայի պէտք է վարժուի բանաւոր լեզուն վերլուծել խօսքերու, բառերու, վանկերու, վերջապէս տառերու (ձայնաւորներու, բաղաձայններու):

Լեզուն տարրազարկելու համար իր կազմիչ տարրերուն, առաջիկը կ'առնէ պարզ նախադասութիւն մը այն զննական խօսակցութեանց մէջէն զոր կատարած է մանուկին հետ այս կամ այն իրին կամ երեւոյթին վրայ: Նախադասութիւնը բաժնել կուտայ բառերու և բառերը՝ վանկերու, զգալի ընելով իւրաքանչիւրին մէջ դնելով ձայնաւորը: Մանօթ վանկի մը կամ վանկերու վրայ աւելցնել կուտայ ուրիշ ձայն մը այնպէս որ կազմուի՝ աշակերտին արդէն ծանօթ այս ինչ բառը: Փնտուել կուտայ բառ մը որ այս ինչ վանկով սկսի կամ աւարտի:

Նպատակաշարմար բառերու վրայ, զոր օրինակ, աղ, եգ, ետ, իծ, օձ, ոչ, ընծայ՝ գիտել կուտայ թէ ձայնաւորները կը հնչուին ազատ բերանաբայ՝ առանց սեւ արդեւթի մը հանդիպելու լեզուին, ակառներուն, չըրթներուն կամ քիմքին կարմէ, մինչդեռ բաղաձայնները կը հնչուին, երբ ձայնաւորները լեզուին կա՛մ ակառներուն, կամ չըրթներուն և կամ քիմքին բախուելէ ետք կ'արտատանուին: Ուսուցիչը, այս վարժութեանց մէջ պիտի սորվեցնէ արտատանել ձայնաւորները՝ իրենց յատուկ ձայներով. ա՛, ե՛, ե՛, ի՛, օ՛, ո՛, ը՛, իսկ բաղաձայնները՝ իրենց սրտչիչ շշուկովը. ս գիրը արտատանել պիտի տայ ս՛չ թէ սը, այլ սսս՛, իրիւ թէ սուլել ուղէինք ակառներուն մէջէն. Վ գիրը արտատանել պիտի տայ ս՛չ թէ վը, այլ միջատի մը թուելու ատեն հանած ձայնին պէս՝ վվվ՛, և այլն:

Վերլուծման ու համադրութեան այս բերանայի վարժութիւնները՝ իրազննական խօսակցութեանց զուգընթաց՝ պիտի կատարուին երբ տղան վեց-եօթը տարեկան հասակին մէջ, իր կազմակերպեալ ձայնական գործարաններով և ըստ բաւականին սնած ուղեղով, վարժարան կուգայ և յարմար կը դատուի ընթերցանութեան դաս առնելու:

Ս.Զ.ԲԻ ԵՒ ՉԱՅՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՐՍԱՆՆԵՐՈՒ ՎՍՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աշակերտը հիմա կը հասկնայ շարայարեալ խօսքը, կրնայ բերանացի արտաբերել զայն, կ'արտասանէ ուղիղ, առանց թերութեան: Նախադասութիւնը կը լուծէ բառերու, բառերը՝ վանկերու, և վանկերը՝ ձայնաւորներու, բաղաձայններու: Վանկի մը մէջ, կ'որոշէ սկզբնական բաղաձայնը, միջին ձայնաւորը, աւարտական բաղաձայնը:

Հիմա ատենն է որ անցնինք նշաններու, տառերու ուսման: Ասոր համար, կատարուած խօսակցութեանց մէջէն նախադասութիւն մը կ'ընտրենք, կը գրենք գրատախտակին վրայ. «Ես ուլ մը ունիմ»: Տղուն կը սորվեցնենք մէն մի բառը ձանջնալ, ու կարդալ զայն իրբև ձայնատու ամբողջական նշաններ: Այդ բառերուն մէջէն, ի վերջոյ, կ'առնենք մասնաւորապէս տխար բառ մը — ուլ — զոր կը վերլուծենք իր ձայնաւորին և իր բաղաձայնին:

Տխար բառերը այնպէս մը պէտք է ընտրել որ նախ համագրական շատ մը վարժութիւններ կարելի ըլլայ կատարել անոնցմով օգտակարապէս, և եկրորդ՝ անոնց ամէն մէկը ներկայացնէ կարելի եղածին չափ քիչ նոր տարրեր տղուն համար: Առու, սառ, սագ, հուռ, ուրագ, բառաբան, գառնուկ, բուրվառ, վառեակ, ուլ բառերը՝ թուով տասը՝ կրնան շատ պատշաճութեամբ, իրր տխար բառեր գարծածուիլ կարդալ:

Չանոնք իրարու հետ բաղդատելով պիտի տեսնենք թէ առաջին բառէն ետք՝ որ երեք տարր կը հաղորդէ աշակերտին (ա, ու, ո), միւսները՝ ամէնն ալ՝ մէյ մէկ նոր տարր միայն կը պարունակեն, երկրորդ՝ բառը՝ ս (սառ), երրորդը՝ գ (սագ), չորրորդը՝ հ (հուռ), հինգերորդը՝ բ (ուրագ), ևւայլն: Այս տասը տխար բառերով աշակերտը կը ձանջնայ երեք ձայնաւոր գրեր (ա, ու, է), և ինը բաղաձայն գրեր (ո, ս գ, լ, բ, ք, կ, վ), կը հասկնայ անոնց ձայնական զօրութիւնը և կրնայ բաղմազան զուգորդութիւններ ընել անոնցմով: Այս զուգորդութիւնները կարելի կ'ըլլան արդէն նոյն իսկ առաջին բառէն սկսեալ, հետզհետէ կը շատնան ու տասներորդ բառին վրայ թոյլ կուտան տղուն կարդալու, զոր օրինակ, հետեւեալ նախադասութիւնները. վեր եկո՛ւր, վար գնա՛, կարագ ա՛ռ ու վեր բե՛ր, կերակուր կեր, ե՞րբ կուգաս, լեռ ելեր եմ, բալ գներ եմ, սրբիւ բաներ կան, բլուր կ'ելնե՞ս:

Պէտք է դիտել սամ թէ վերոյիշեալ բառերու ընտրողութեանը

մէջ կարեւոր տեսակէտ մը ի մտի ունեցած ենք, այնպէս մը ընտրուած են անոնք որ ու և ր, գ և կ լծորդ տառերը յաջորդական բառերու մէջ չեն մտներ, իրարմէ հեռացուցուած են դիտմամբ՝ շփոթութեաց տեղի չի տալու համար: Չափահասներու համար անգամ, ճանչնալու, որոշելու էական պայման է որ տարերութիւնները զգալի ըլլան: Երկւորեակներ դժուարաւ կը զանանուին շատ անգամ, համազգեատի մէջ մարդիկ դիւրաւ չեն ճանչցուիր:

Մանուկին համար աւելի՛ մեծ ըլլալու է տարբերութիւնը այն իրերուն զորս ճանչցնել կ'ուզենք իրեն, ու և ր տառերը՝ թէև ձեւով տարբեր են, բայց որովհետև իրենց հնչիւնով նման են, տղան կը շփոթէ անոնց ձայները և զանոնք իրարու տեղ կ'առնէ երբ առանց ժամանակամիջոցի, առանց մին լաւ մը իւրացնել տալու հրահանգումով, միւսը ներկայացնենք անմիջապէս:

Տիպար բառերու վերլուծումէն ետք, երբ նոր համադրութիւններ կ'ըլլան, ի բաց պէտք է վտարենք այնպիսի վանկեր որոնք ունենանակութիւն չունին լեզուին մէջ և չեն կազմեր բառ. գօ, գի, գր, գա, բա, բի, բր, բա, վա, վի, վր, վա, և այլն մերժելի վարժութիւններ են:

Տիպար բառերու ընտրութեան մէջ կարեւոր է, նայնպէս, ինկատ ունենալ որ անոնք նախ շարնային բազաձայնները, յետոյ լեզուայինները և կոկորդայինները ներկայացնեն աշակերտներուն, վասն զի տղուն ձայնական գործարաններու զարգացումը ա՛յս կարգաւ կը կատարուի:

Ուսուցիչը՝ քանի մը դաս ետքը՝ գրատախտակին վրայ համայնացոյց ամփոփ մէկ պատկերը կը կազմէ այն համադրութիւններուն զորս ըրած են տղաք մինչև այն ատեն. առու, սագ, սառ տիպար բառերէն ետքը կրնայ կազմուիլ հետևեալ ամփոփումը.

	ԱՌՈՒ՛	ՍԱՌ	ՍԱԳ
Ձայնաւորներ	ու	ա	ա
	ուո	առ	աս
	գուո	գառ	սա
	ուս	սառ	գաս
	սո՛ւս	սագ	♦♦♦
	սուգ	առու	♦♦♦

Բաղաձայններ	Ռ	Ա	Պ
	առ	սա	զառ
	ուռ	ուս	սուզ
	ոռւս	աս	զոռւ
	զոռւ	սո՛ւս	զաս
	զառ	սազ	սազ

Ընթերցանութեան ուսուցման այլազան երևոյթները կրնանք ուսուցանել ամփոփել հետեւեալ հինգ աստիճանի վարժութիւններու մէջ .

1. Տիպար բառին վրայ տղուն հետաքրքրութիւնը արթնցնել համառօտ բացատրութիւններով, կարճ ու պարզ պատմութեամբ մը, զննական ուսուցմամբ, գունաւոր պատկերներով :

2. Տիպար բառը վերլուծել իր տարրերուն :

3. Վերակազմել տիպար բառը այն գրերով որոնք կը ծառայեն կազմելու զայն :

4. Իրարու հետ բաղդատել տիպար բառին զանազան մասերը և անոնցմով կազմել նոր բառեր :

5. Ամփոփել ուսուցուած բառերը :

Իւրաքանչիւրին միջոցաւ մէկ ձայնանիշ միայն աւանդելու պայմանաւ, քառասունը վեց տիպար բառեր կը բաւեն սորվեցնելու այբուբէնի բոլոր տառերը երկրարբաններով միասին : Եւ մէկ շաբաթուան մէջ երեք տիպար բառ միայն ներկայացնելով աշակերտին, գրեթէ չորս ամիսէն ո՛չ միայն ճանչցուցած կ'ըլլանք տղուն, ամբողջ այբուբէնը, այլ և բաւական վարժեցուցած կ'ըլլանք ընթերցանութեան և ուղղագրութեան միանգամայն . վասն զի, ինչպէս վերջը պիտի տեսնենք, ընթերցման այս վարժութիւնները զուգընթաց պիտի ըլլան գրելու վարժութիւններուն :

Ընթերցանութեան այս առաջին դասերը կը կատարուին ձեռագրի վրայ՝ պարզ տառերով, առանց գլխադրի գործածութեան : Դասը կը ներկայացուի տղոց՝ գրատախտակին վրայ կաւիճով կամ շարժական տառերով, որոնք, պէտք չէ մտնալ՝ պիտի ըլլան ձեռագիր : Տիպար բառէն առաջ ցոյց կը տրուի նախ պատկերն այն իրին որուն գաղափարին ներկայացուցիչն է բառը : Դասը աշակերտին կարգալ կը տրուի դասագրքին վրայէն կամ յատկապէս պատրաստուած մեծագիր տախտակներու վրայէ :

Տիպար բառերու ուսուցումը, դասագրքին մէջ կամ մեծա-

դիր տախտակի վրայ, պէտք է մշակուած ըլլայ ձեռագիրով:

Չորս ամիսէն ետք, ձեռագրի ուսման կը յաջորդէ տպագիր ուսումը որ նմանապէս կ'աւանդուի միեւնոյն տիպար բառերու միջոցաւ, հետեւելով այն կարգին որով ներկայացուեցան անոնք նախապէս աշակերտին: Տիպար բառը ցոյց կը տրուի ձեռագիր ու տպագիր դէմ առ դէմ, բաղդատութիւն մը բաւական կ'ըլլայ ըմբռնել տալու համար սանիկին՝ նմանութիւններն ու տարբերութիւնները ձեռագրին, տպագրին, և ճանչցնելու համար այս վերջինը:

Եւ որովհետեւ մէկ դասի մէջ կրնանք ներկայացնել առնուազն երկու տիպար բառ տպագրերով, կարելի կ'ըլլայ չորս ամիսէն սորվեցնել տպագրին ալ ընթերցումը:

Ուրեմն, ութ ամսուան մէջ կը վարժուի տղան կարգալու ձեռագիրն ու տպագիրը՝ պարզ տառերով: Բայց տակաւին անոնց գլխաւորերը տեսած չպիտի ըլլայ տղան: Եթէ երկու ամիս եւս յատկացնենք անոնց — գլխաւորութեան — ուսուցմանը՝ հանդերձ վարժութեամբ, տասը ամիսէն սորվեցուցած կ'ըլլանք կարգալ ընտանի խօսքեր, ձեռագրով ու տպագրով միանգամայն, իրենց ամէն ձեւերուն տակ:

ԳՐԵԼ. — ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՎԱՐՃՈՒԹԻՒՆՆԵՐ . —

ԳԾԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Բայց այս տասը ամսուան միջոցին, դրե՛լ ալ պիտի սորվի աշակերտը, և ա՛յս նպատակաւ էր մասնաւորապէս որ ձեռագիրով սկսանք ընթերցման դասերը:

Տղան գործունի էակ մըն է. օր ըստ օրէ իր մէջ աճող ու մթերուող ուժը կ'արտայայտուի շարժումներով. շարժումը իր հոգեկան վիճակին ցոլացումն է. գործունէութեա՛մբ է որ տղան կը ստանայ գոհացում:

Տղուն գործունէութիւնը կը յայտնուի, ի մէջ այլոց՝ նաև նկարելու, գծագրելու բնադրով: Կարգալ սկսելէն շատ առաջ, խօսիլ սկսելուն պէս, տղան կը գծագրէ արդէն մարդ կամ անասուն: Նոյն իսկ տեսած ենք տղաք որոնք, դեռ այբուբէնը չի ճանչցած՝ գրքի մը մէջէն գծագրած են բառերը բաւական նմանութեամբ:

Հոգեբանական պատճառ մը չի կայ որ մեզի արգիլէ սկսելու գրի ուսուցումը, նոյն իսկ ընթերցանութեան առաջին դասին զուգընթաց: Ընդհակառակը, բնախօսական-հոգեբանական նոր յայտնութեանց նայելով,

խօսելու և գրելու համար կարեւոր եղած շարժման կեդրոնները նոյն են ուղեղին մէջ: Եթէ այդ կեդրոնը կը թելադրէ մէկ կարգի շարժումները, միւսներն ալ կը թելադրէ անտարակոյս: Բառերն անգամ մը մտքին մէջ մուտ գտնելէ ետքը, պէտք է որ ձեռքը թղթին վրայ փոխադրէ գանձանք: Եւ ձեռքը այս գործը չի կրնար կատարել, մինչև որ հրահանգուած չըլլայ աչքին ըմբռնած ձեւերը վերարտադրելու գրի, կամ, խիստ տարրական դժուարութեան մը միջոցաւ:

Աշակերտը, գրել սկսելէ առաջ՝ պէտք է գծական մէկ քանի նախապատրաստութիւններ կատարէ, ինչպէս որ՝ ընթերցանութեան դեռ չըսկած կատարեց նախապատրաստութիւններ բերանացի կերպով, ու այս երկուքը կատարուելու են զուգընթացաբար, առաջին երկու ամիսներուն մէջ:

Աշակերտը ամէնէն առաջ կը սորվի կէտ մը գնել, ուրիշ մըն ալ անոր վրան, տակը, ձախ կողմը, աջ կողմը:

Երբ երկու կէտեր գրած է իրարու տակ, և ուղիղ գծով մը կը միացնէ զանոնք, առաջ կուգայ ուղղաձիգ գիծ մը: Հորիզոնական կ'ըլլայ գիծը, եթէ կէտերը գրուած ըլլան դէմ առ դէմ: Եւ եթէ քառակուսաձև շարուած չորս կէտերէն երկուքը անկիւնադծով մը միացնէ իրարու, շեղ գիծ մը կը կազմուի: Ուղիղ գիծը՝ իր երեք գիրքերուն մէջ զուգորդուելով՝ առաջ կը բերէ այլադան փոքր ձևեր, որոնք հետզհետէ գրի տարրերուն պիտի առաջնորդեն մանուկը:

Այս նախնական վարժութիւններուն համար կրնան օգտակարապէս գործածուիլ քառանկիւնագիծ քարտատխտակներ, որոնց վրայ քառակուսիները ունենան 5 միլիմէրը կողմ:

Ընթերցանութեան մէջ հրահանգելու համար աշակերտը, նախ անոր վերլուծել տուինք խօսքերը իրենց ամէնէն նախնական տարրերուն, այսինքն ձայներուն ու յօդաւորութեանց:

Չանի հրահանգելու համար գրելու մէջ, նախ վերլուծել պիտի տանք նոյնպէս գիրը իր ձեւական տարրերուն, և յետոյ վերլուծումը ընել պիտի տանք այն շարժումներուն զորս պէտք է կատարել գիրը առաջ բերելու համար:

Այս նախապատրաստութիւններէն ետքը բո՛ւն գրին կրնանք անցնիլ հիմա:

Բայց եթէ գիր մը ամէնէն առաջ անջատ կերպով ներկայացուէր, գծաշարին վրայ միւս գրերուն հետ անոր ունեցած առնչութիւնները անտես պիտի մնային տղուն աչքին, և յետոյ, գործադրութեան ատեն,

գծաշարին վրայ գրին պիտի տար այնպիսի դիրք մը որ իրը չէ :

Ուստի առաւ բառը կը գրեմ աշակերտներուն աչքին դիմացը՝ դիտել ու դանել տալով անոնց թէ և դիրը կը բազկանայ երեք հատ ուղղաձիգ գծերէ և երեք հատ շեղ նրբագծերէ : Կամաց կամաց կը գրեմ դարձեալ և դիրը՝ տղոց ուշադրութիւնը հրաւիրելով ձեռքիս շարժումներուն վրայ և երեք անգամ կրկնելով դեպի վար, դեպի վեր :

Օգին մէջ իրենց ալ կրկնել կուտամ նոյն շարժումները չափով, միասնաբար : Յետոյ, առանձին առանձին՝ նոյնպէս օգին մէջ :

Երբ ձեռքի շարժումները կը ներշնչեն բաւական վստահութիւն, այն ատեն գրել կուտամ քարետախտակի կամ թուղթի վրայ որոնց գծաշարը ունենալու է 10-12 միլիմէդր լայնութիւն :

Առաւ բառին վրայ դատ դատ սորվեցնելէ ու մշակելէ ետք միւս տառերուն ալ գրութիւնը, գրել կուտամ բառը ամբողջ :

Աւելորդ չ'ըլլար, կարծենք, դիտել տալու թէ մեր այբուբէնին գիրերը կրնանք բաժնել չորս դասակարգի ըստ այն դիրքին զոր կը գրաւեն ձեռագրի գծաշարին վրայ, այսպէս,

ա	ո	ն	ւ	տ	լ	օ										
բ	գ	դ	զ	ը	թ	լ	ձ	ղ	յ	շ	չ	պ	ջ	բ	ց	ք
ե	է	ժ	ծ	հ	ճ	մ	ն	և								
ի	իս	կ	վ	փ	ֆ											

Դպրոցական առաջին տարիին մէջ, գրի ուսուցման նպատակը չի պիտի ըլլայ գեղագիրներ պատրաստել : Ուսուցիչը պիտի ձգտի որ իր սանիկը ընթեռնլի կերպով մը վերարտադրէ բառեր ու նախադասութիւններ : Այս վերարտադրութիւնը կրնայ ըլլալ ընդօրինակութեամբ, զրուցագրութեամբ և կամ յիշողութեամբ :

Երբ տղան կը սկսի խօսքեր գրել, անոր ուշադրութիւնը կը դարձուի ո՛չ միայն գրին վայելչութեանը, այլ և ուղղագրական մանրամասնութեանց, ինչպէս կէտագրութիւններու, շեշտերու, պարոյկներու : Դիտել կը տրուի անոր թէ վերջակէտերէ ետք կամ պարբերութեանց սկիզբը գլխապիւր կը գործածուի : Եւ որովհետեւ գրի ուսուցումը ընթերցանութեան ուսուցման զուգընթաց ըլլալով՝ գլխապիւրու ալ արդէն վարժուած պիտի ըլլայ աշակերտին ձեռքը, ուրեմն դժուարութիւն չի պիտի կրէ ան՝ ուղղագրական այս պահանջները լրացնելու, պահանջներ որոնց զանցառութիւնը կրնայ իր բարոյական ձախող ազդեցութիւնը ունենալ :

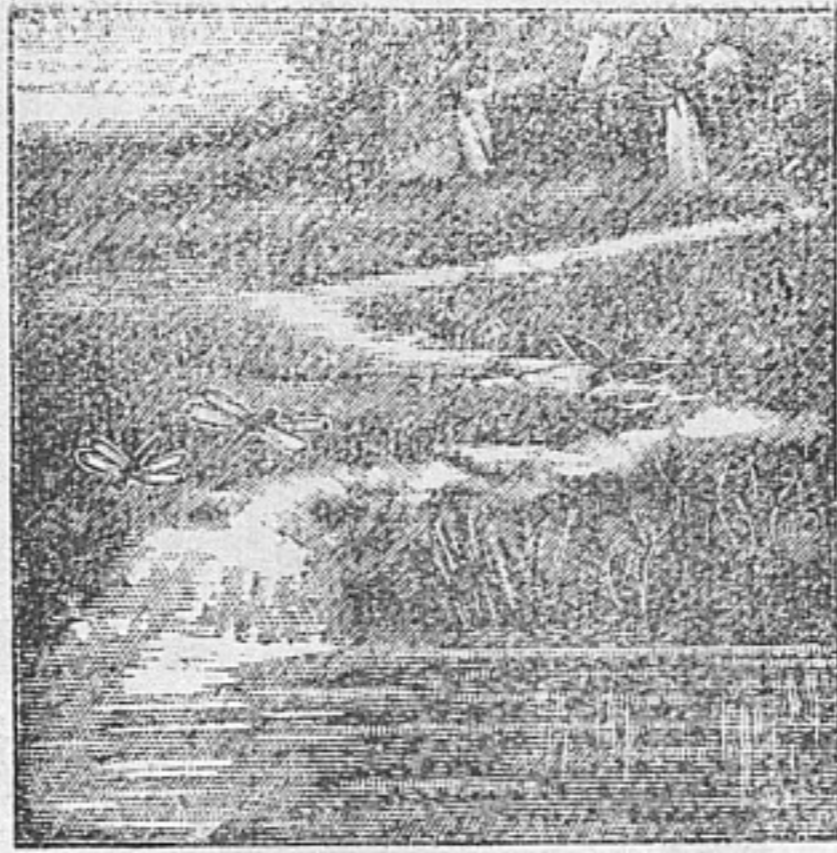
նորոն նկարագրին կազմութեանը մէջ: Քանի որ նկարագիրը ըսուածը առաջ կուգայ բազմաթիւ մանր տպաւորութիւններու, զգացողութիւններու և գործերու երկար հիւսքէ մը, շատ կանուխէն սկսելու ենք հոգատար ու խնամածու ընել աշակերտը իր գործերուն, ներելու չենք անոր ձարուտել երես մը գիր, անուշադիր մնալով կանոնաւորութեան էական պայմաններուն, և գրի մաքրութեան ու պայծառութեան անհրաժեշտ պէտքին:

Գ. Ա. ՄԱԼԱԹԵԱՆ

uu unnl ½

un uu un .

uu nln ½ . un'u .

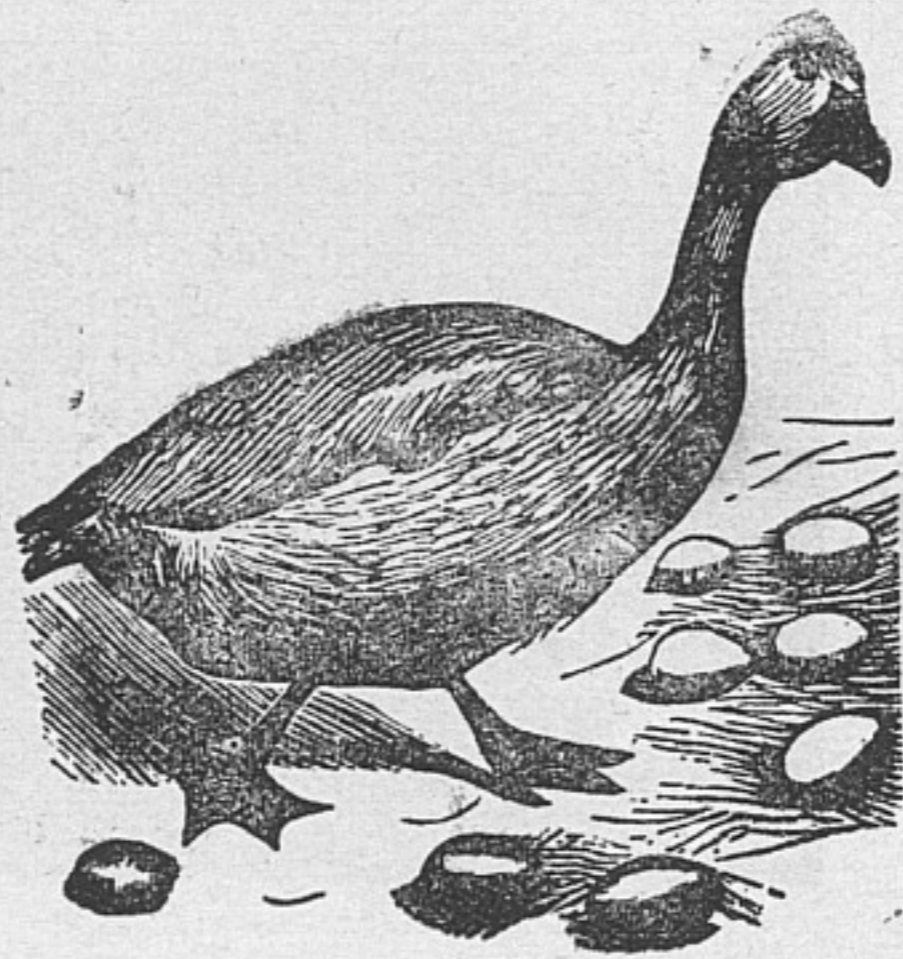
nu ½ uu .

nlu ½ uu .

un'u , un un .

uu , un , un , nln , nu .

սագ (գ)

սս սագ Ե .

Եգ սագ Ե սս .

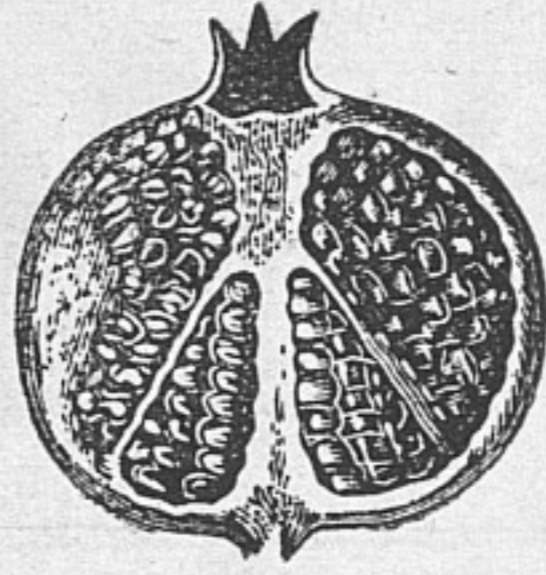
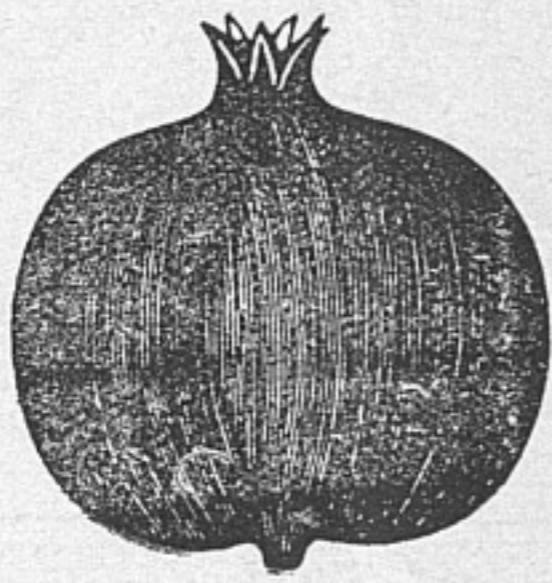
սսս սս սագ սս .

սս սս սագ .

սսսս, գսս սս սագ սս .

սսգ, գսս, գես, սեգ .

նորո (ն)

նորնե՛, առ սա նորո .

սան անսագե՛, սառա .

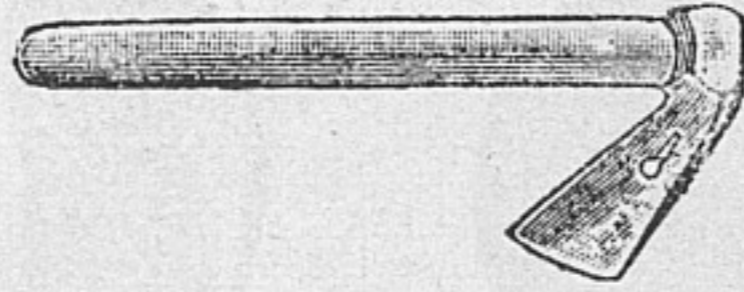
սա սաննե՛ն սառ առ .

գնա՛, առա սան առ .

ան նորո է .

ա սա սոն է սագ .

ուրազ (զ)

զնա՛ն ուրազ առ .

նուռ առ , զնա՛ն .

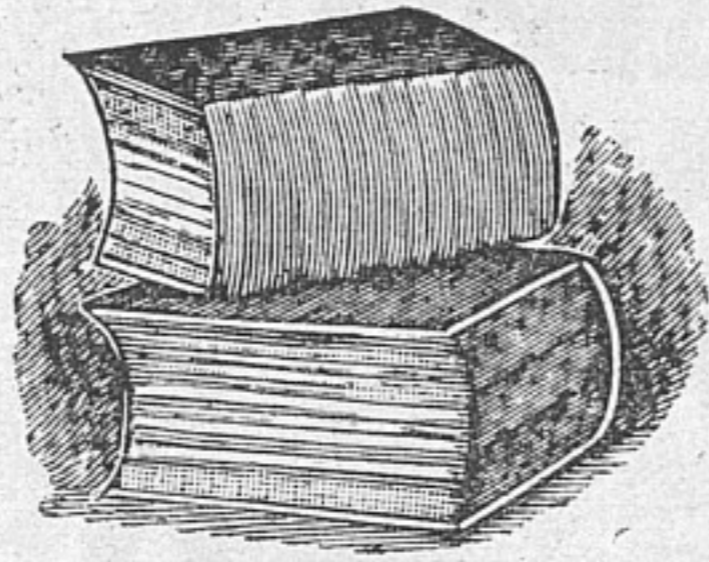
առն ազ , սար զնա՛ն .

սարն սար զնա՛ն ուրազ .

ուրազ ունե՛ր ան .

նունն զանն զուր զնա՛ն ունե՛ր .

բա ռա բան (ր)

բան առ ու գ նա , նու նհ .

ան բան սագ սար գ նա .

գ նա ա նուր առ .

ան գեր սագ ր .

առ րու հ . ան գառ հ .

առ ռա սան գ նհ ու ա նա գհ .

գառն նուկ (կ)

սազ ու գառն նուկ գնէ՛.

գնա՛, կրակ ստ, բար կնն՛.

նուռ ու կա բազ կար.

սա կն ան կն կու գանն.

կն նուռ գնէ՛.

սա բանն ուր էր.

բորբ վառ (վ)

առ բան վ նառ է .

վար գ նա , կ բանկ ան .

վառ առ բան վառ է .

բորբ վառ էն կ բանկ ան .

վառ բորբ գ նէ .

վանկ վանկ գ բէ .

2

tip hru (ti)

tip hru qum hru ty ti hru .

uu ty ti hru r, uu ty q uu .

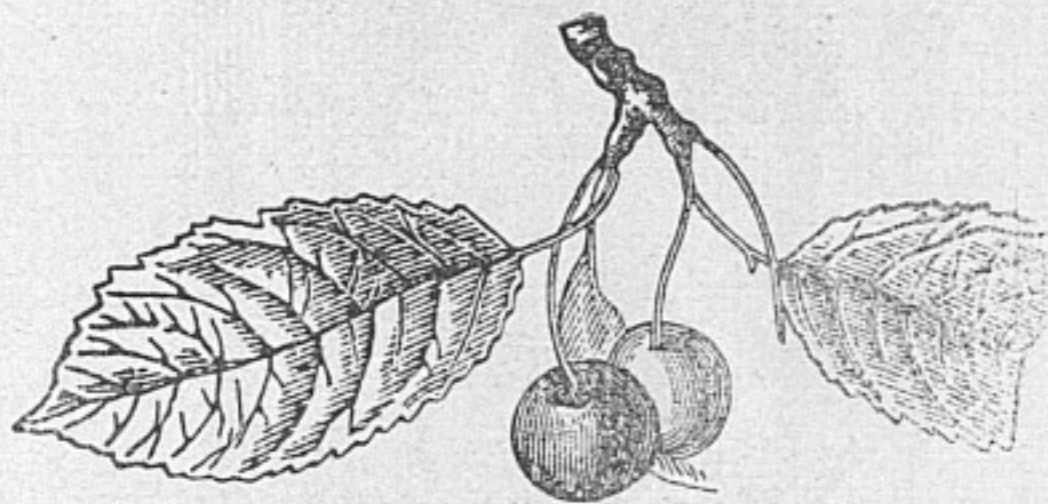
tip hru qum .

nr tu, hru ty .

tipq tip q ty, pwp ty ty .

w uu uu ty uu uuq nr qum .

Երկու կենաս (ե=հ)

Երկու կենաս կերան .

Վերին կենաս բեր .

բերնի բերան կաննն .

բարակ բարնի կան .

բուր զերնի կու գաս .

ասու ան երեքուս են .

սայ (Ն)

խոն էլանն .

լուս վառի .

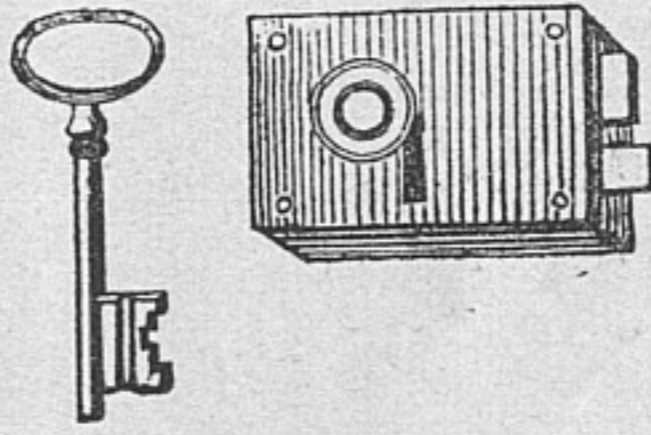
առասանն լարի .

բայ կերտր են .

լուն կր նան բռ նեղ .

լուր առտր են .

բա նա ի (ի)

գի նին բն թին .

սի թու ն ու լեր ու նին .

գառ նու կին գա թի բեր .

նու նեն բա թի է .

կի բա կի եկու թ .

ան գին բա ներ կան .

ընկեր (ը)

բալլ կն բան .

լու սր վառեր են .

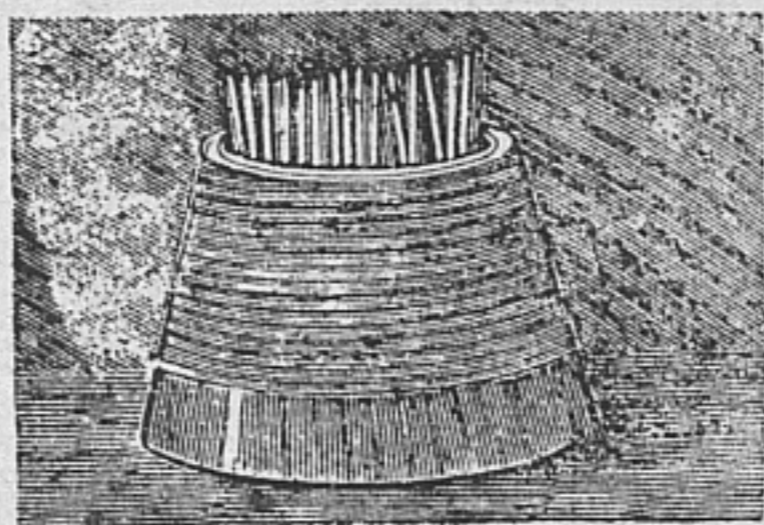
ի ի կու նր ե կան .

սա գն իր կու գան .

լու ս կար վն իր .

գի իր գ ին .

լու ցկի (g)

գա րի գա նեց . ցեցը վա նեց .

առ նակ գառ նու կը սի րեց .

լու սր րաց .

ան նան կ րա կը վա ո եց .

նու նեն գի րը գ րեց .

գան ու գիր ո րին կար գե րը .

ճառ (ճ)

սի-րա-նը ճի-րան ու-նի .

ճա-ռին վ-րան ճա-կեր բա-ցին .

գ-րած գի-րը ա-ռիր .

գի-ճեր գ-ճե-ցին գա-ցին .

ա-ճա-կան սա-գեր գ-նե-ցի .

սա ճա-ռը ճու-ռ բու-սեր է .

ա ճուխ (խ)

վրաս ցեխ ո թին .

ճխա նր վար ա ո թին .

խակ սեխը կե բան .

սու թե նր խար գ նեց .

կա նուխ ե լիր . ա ճուն ցա նե .

ցա թին խան ճեր է .

հը (ը)

աա բաւր ա նուը հ .

ըու նին լա կը բեր .

ճի ճեռ նա կը ա ըու նին գ նաց .

ուը ե կուր, ա նուը ե կուր .

սեր շի նե կա բազ կեր .

գ ա բի կը բա բե նիղ ու նի .

սեղան (դ)

աս կե ուղ դա կի գ նաց .

կե բա կու բո ա դի է .

ան նան կր ճաղ բե դու կա սր .

աս կա դի նր լե դի է .

գ բե , եր գե , խա դա .

առ նա կր խա դա կր սի բե .

բու ռանկ (բ)

գի սանկ կեր ու բնա գիր .

ես բե նե կա նու իս գ բե գի .

չու նե իր կր բա շեն բայ խի իր .

բաղ բեն գիր բեր գ նե գին .

աս գա ին բու ռա կին տու թ .

լեր նեն բար բե ին .

տաս կամ (տ)

տու և գ նա, աշ խա տե՛.

կա տու և ճա ո ին վրան ե յեր է.

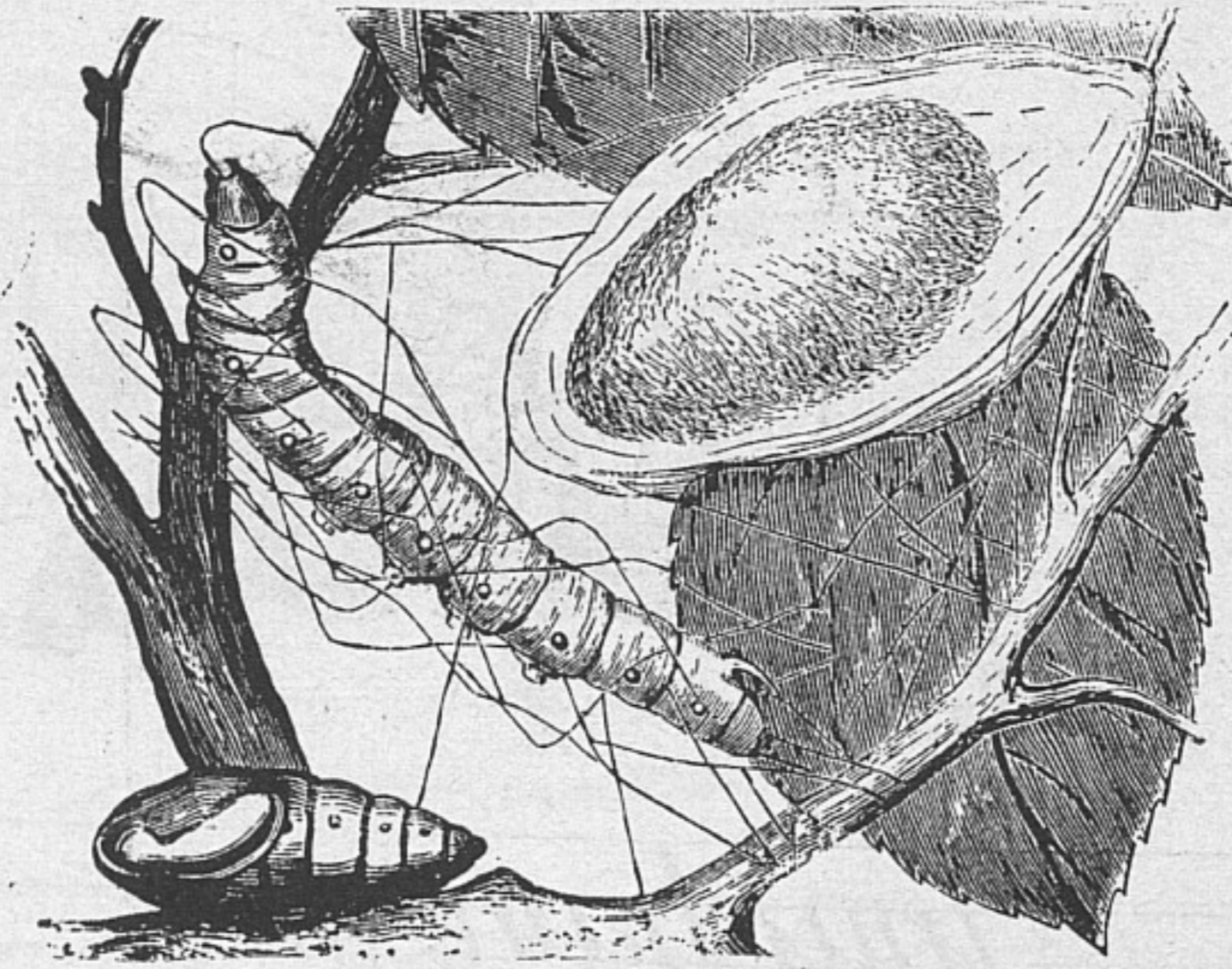
տաս նե յեր տա յե կան է.

տու տ իա ներ յ սին .

տն տե սր տու և կու գար .

ա տի կա ին ճի տու յ .

դի րամ (մ)

դի րամ մին Գ լու խո կո տես նիք.

ան մե տաքս կո շի նե .

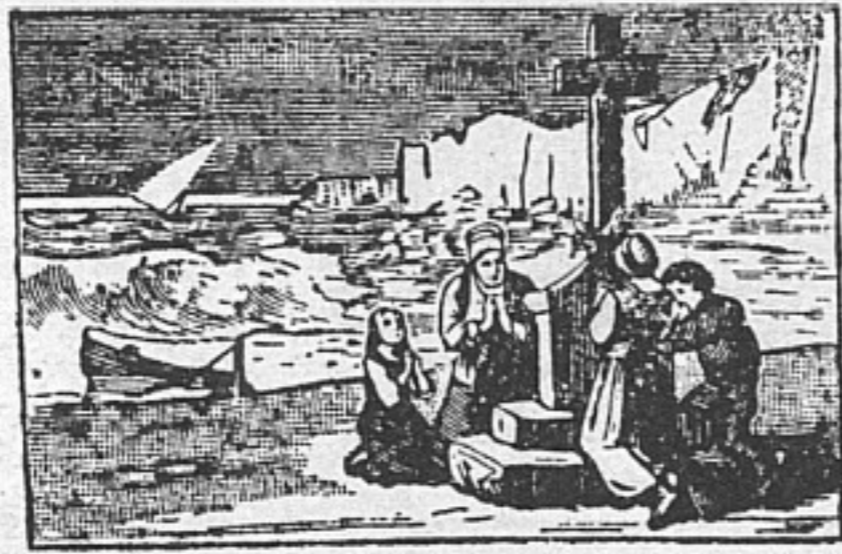
մա տո մա բու ր Ե .

մա ձու ն կո սի րեւ .

ես շատ կո սի րեւ .

ին ճի մա տիստ սի տու ր .

խաչ (Կ)

Գրիչ ներքո մաքուր զեն.

Ես ահա նր զեմ գիտեր.

Ես զապր աչքին վրան կրքա շ.

աչքեր զի բանար քնա զեր է.

զաբեր զեն երգեր.

Կա նաչ ճար զեն կտրեր :

Կան՝ գանկ (Կ)

Կան՝ գա՛կը՝ կար՝ կին՝ .

Կա՛րը՝ կա՛տիկ՝ է՝ .

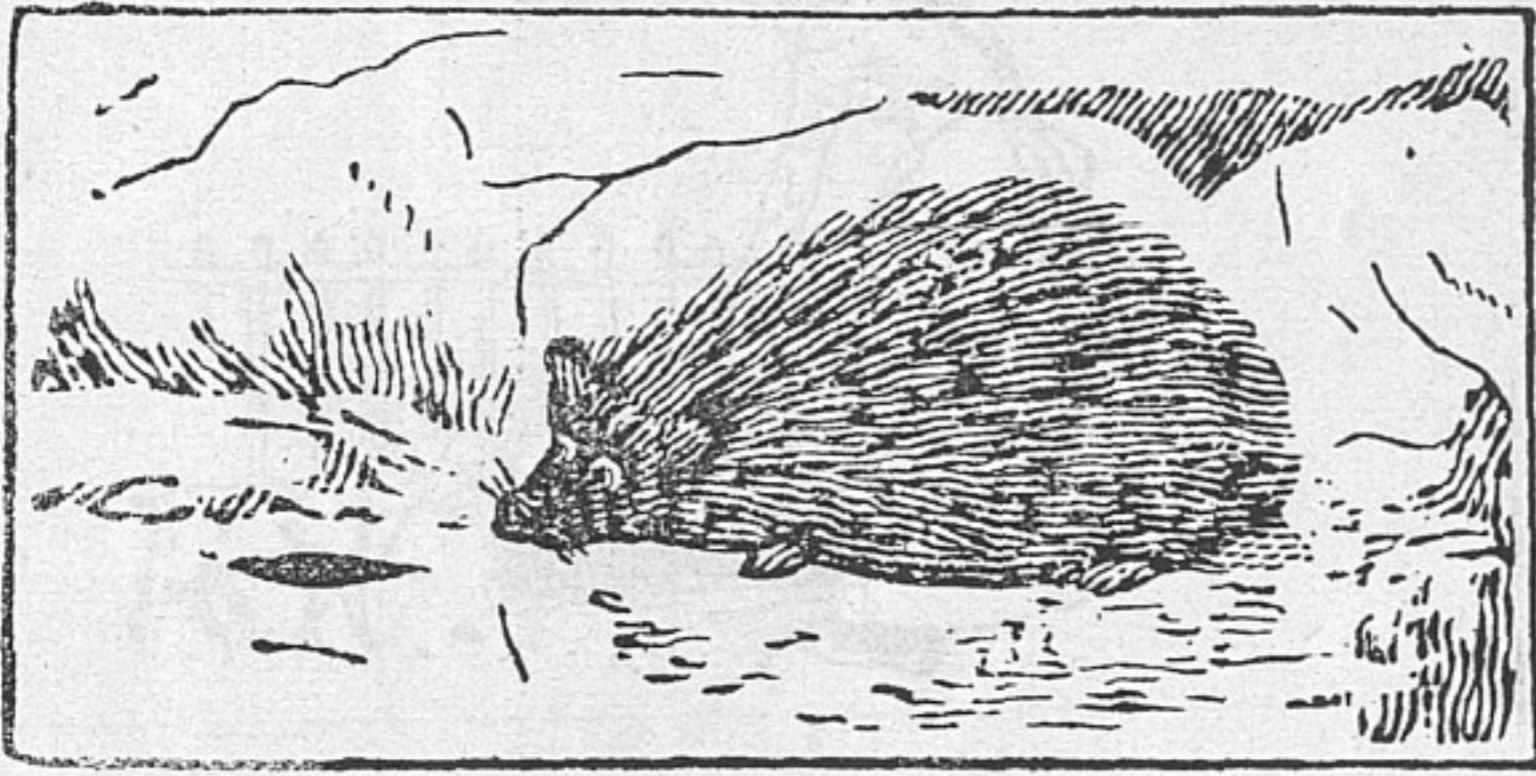
անի՛ կա՛ նապ՝ չի՛ ը՛նտը՝ .

ին՝ չո՛՞ կար՝ կիր՝ կար՝ մի՛ կիսա՝ .

բա՛րբա՛կ՝ մա՛կտը՝ ու՛ նիսա՝ .

կա՛ր՝ տե՛րը՝ մի՛ աղ՝ խա՛տիք՝ .

ույնի (ո)

որ մե՞ ա ուիր ա տի կա .

ա տի կա ոչ ինչ բան է .

սա նա մա նր մե՞ն է սա քիս .

սա կին ճա նր մե տաղ մուն է .

ույնի ին սա քե՞ր եր կար զին .

ույ որ ե կեր է ե թեկ .

խոյ (n=0)

գ ո ղ թ թ ո ն ե ջ հ ն բ ա մ ս ո տ ա թ հ ն .

գ ա թ հ ն չ ո թ ջ ն թ է .

լ ու ս ի ն է ն շ ո ղ կ ո ճ ա զ թ .

ս ո խ ո կ ճ ու է .

ն ո թ մ ա ս ո ն ո ղ ս թ զ ն ե ջ թ .

ա ս զ ն ս ո շ ա ս խ ո թ է .

դա նաև (դ)

դու ուր գոց է . կր բա նան .

դ բամ տուր ադ բա տին .

վար դր գե դե ցիկ ճա դիկ է .

դի մա ցի տու կր գ նա .

դ դու մի ճա դիկ է աա .

դա բա նեն վար առ գիր բր :

թ ու չ ու ն (թ)

կ ա թ ի ն ս և թ թ ա ո թ .

մ ա ճ ու ն թ թ ու է թ .

թ ու զ թ չ ու ջ ի ն .

թ ու չ ու ն կ թ թ չ ի .

թ ու թ ա կ թ թ ա ն մ թ կ թ ս և .

դ ու ն դ ա ն ա ս ու ն ի ն .

Կուժ (ժ)

ճաւ մը վեցին էլ, աշխատե՛նք.

ի՞նչ վնաս ստացար է .

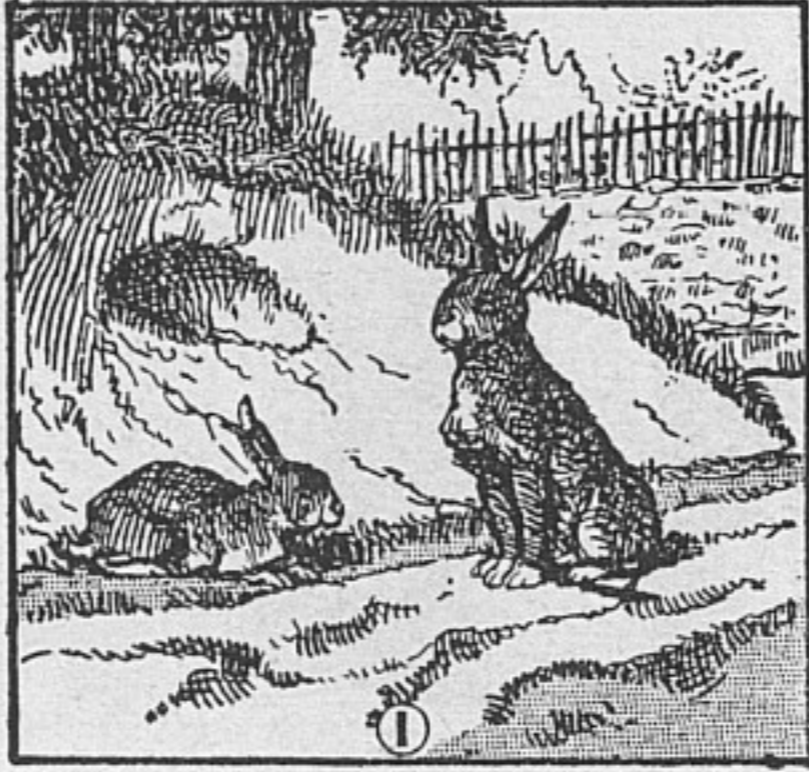
ճաւ ուր կան որ խեղճ կու տան.

մեկ ճաւ՛ ճուռ է կար, նստե՛նք.

ուժ կու նիստ, տեղար էս .

ուժ ու նիստ, տեղար զեւթ .

Էս գար (Է)

Անր կա տունն սուր Էի բանն ու նի .

Դի Էին խի Էնր Էնր մանկ Էն .

Էան Էին ուր քնր քա քանկ Էն .

գա Էր Էնր մանկ քար մրն Է .

Էար ք քան Էա .

Էն Էոս ք գա լոյ մի ու տնր .

հո վա նոց (հ)

բառ թին հա մը ա նու շ է .

բա նի հաստ հո վա հար ու նիս .

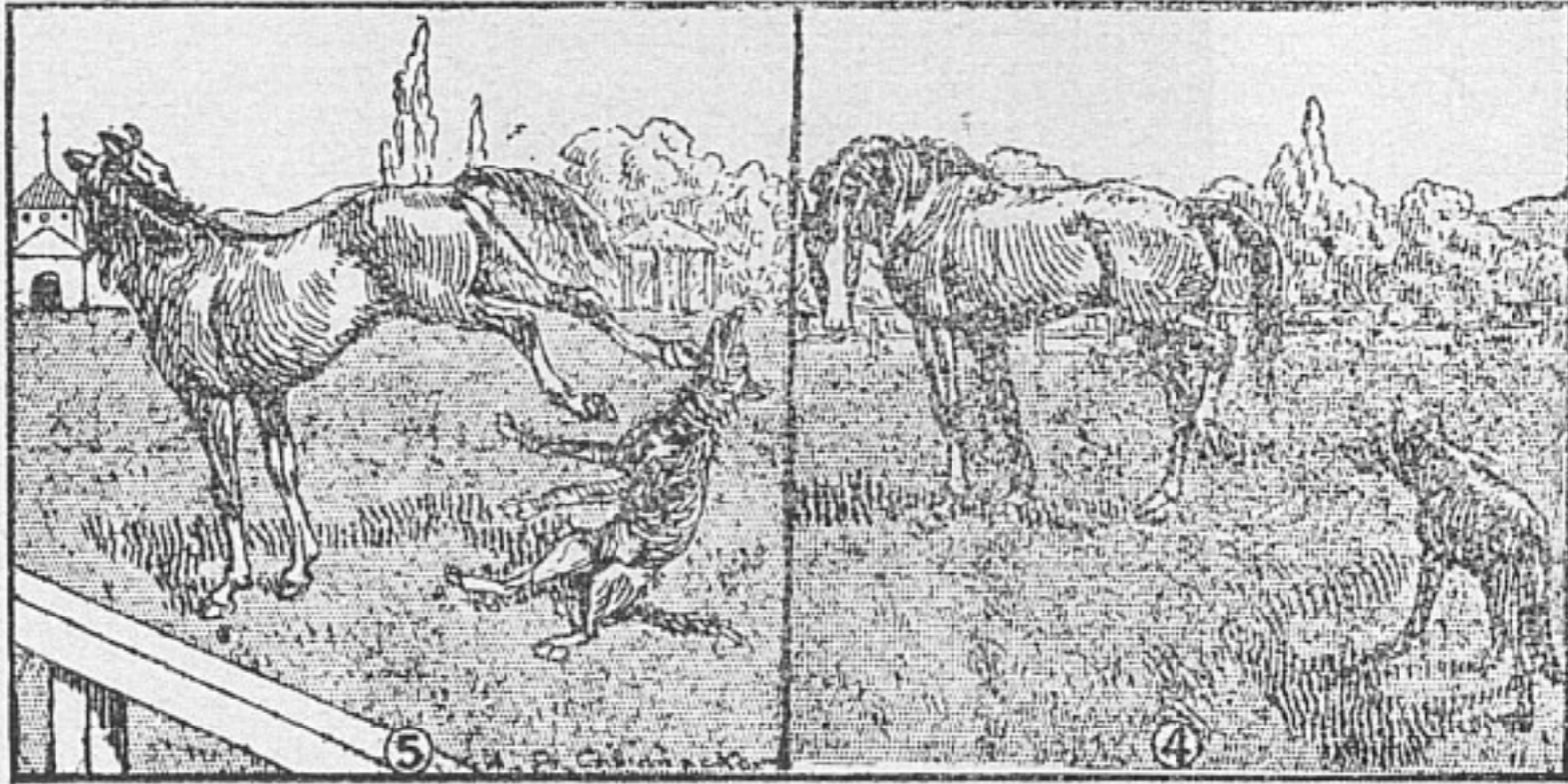
գու բա հո վն հայ է ե գեր սի մո նը .

բառ ու բ թիչ ա ու ած դար տը գա ջին .

հոս հոն համ թի չի հա տեր ին կեր են .

ու հ , աս ինչ գեշ հոս ու նի :

չի (չ)

չու կը միշտ կը շար թէ լու դակ նե լու

չին չորեն վար գ նաց

տան չին ճառ են տանք բա դե գիւր

չիուեն չարեն խոյա նակ կը չի նեն

տափն չով ինչ կը նեն

չեր տու կը հեռու է այս տե դեն :

ա թոր (օ)

օյ կանն օյ մր գնտր է .

պա թու հինն կօ թե օ թօ թո զր .

օն նի կր մօ թր կօ գնե ա մենն օր .

օս յանն զո թե նեն կր հա նենն .

օն, աա կե ե յեթ, հոնն զա գեթ .

օ դա կր թա կե զի .

խաւ միկ (Դ)

մաւ հուկը յաւ մաւտը ԳԵ .

ա յոռ ո ը յե հաւ թաւն ու հի .

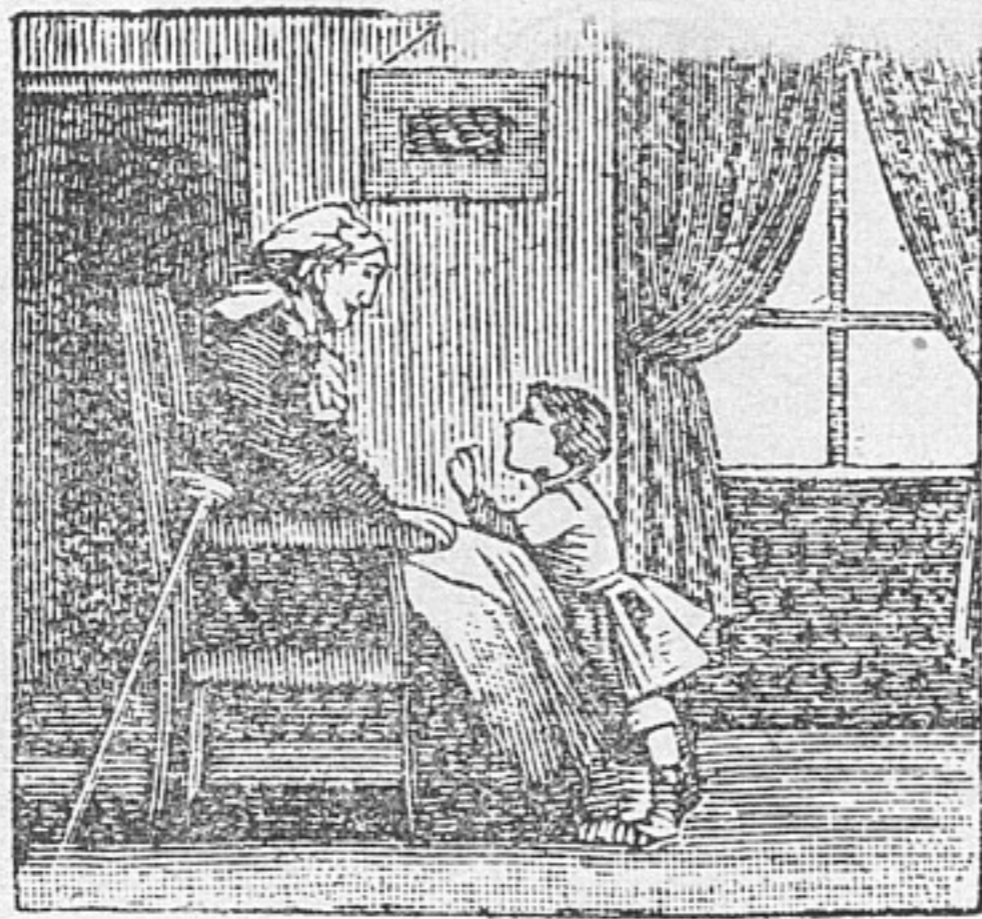
տու հը թաւ հի յարկ ու հի .

յե սաւ հը տե սակ մը թար Ե .

կա տու ն յօ յո տեր Ե մի աը .

յի սու աը յաւ հաւ հաւմ են .

պա տու հան (պ)

պա պու ն տու նր պի տի էր բանք .

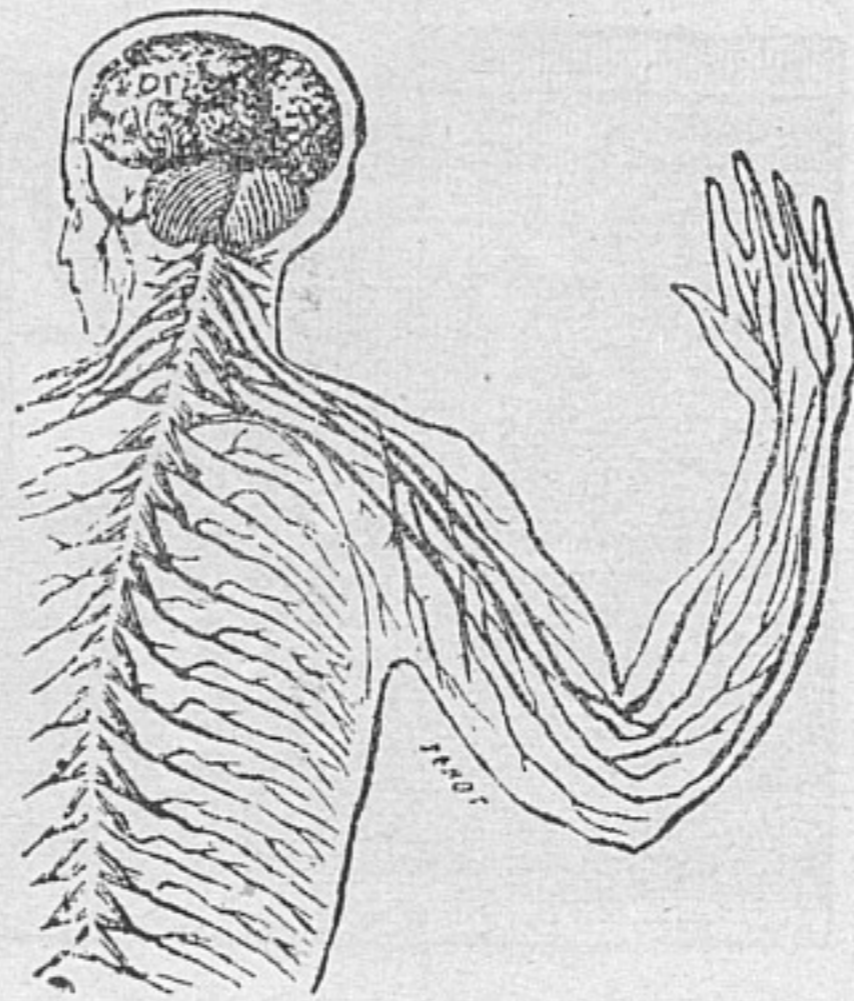
ա պա կին յու տու էր կտա թի .

հաց ու պա նիր . կեր ու բա նիր .

ա տ պեա ու ժու մի պո ու աք .

պետք է որ պատ կիս կի մա .

ճիւղ (ջ)

չորիմ յա մատ է .

պո տիկ չու բաակ մո ու նիս .

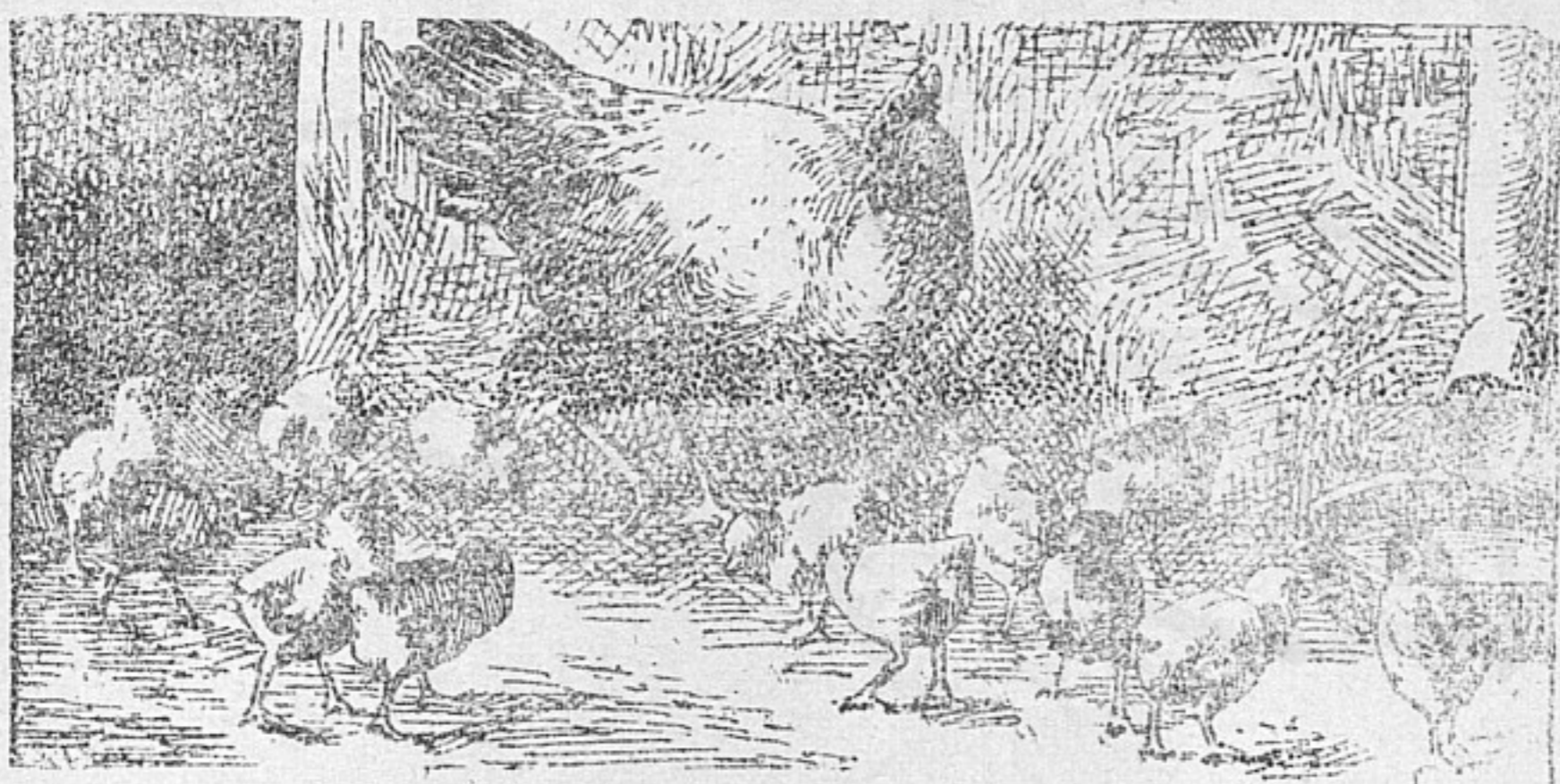
սա ճա դի կր էր է .

մու ն չիմ հետ կր ցար խո սիկ .

չեր մո ցիմ ա ճու խո հա տեր է .

ա նոր չեր մո կր բու ներ ա ու աջ :

հաւ (աւ = աւ)

հի մա դու ն նաւ գ նա .

կաւ չու նիւս որ խա դաւ .

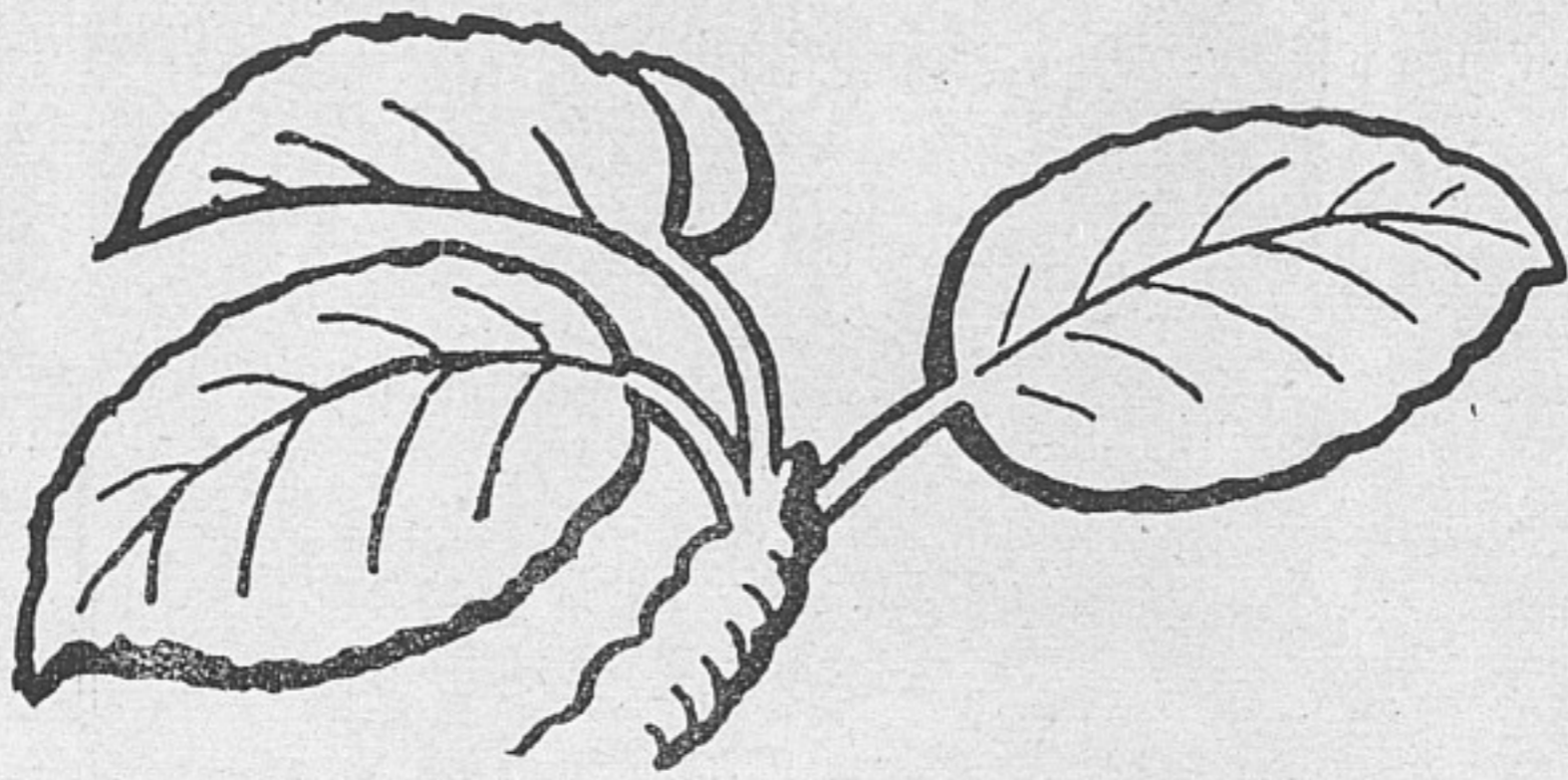
վեց հաւ , եր կու կա բաւ ու նի .

պա ո աւ կի նր վար ին կաւ .

նա մա կր երեկ հա սաւ մե քի .

նու նե ն հոս ե կաւ .

տնի բուս (Եւ = Եւ)

Զուր քր շնու ու նի .

տնի բուս քր քր ու ր Ե .

անշ բուս , անշ բուս , վար արի .

Օ շր բուս Զու նի .

բա բուս շնու պա բուն ներ .

մին Զու նի պի սի Զար դաս .

հո վիւ . ա նիւ (իւ = իւլ)

թիւ գ թեյ կր սոր վիւլ .

կր նամ հա թիւ ը նեյ .

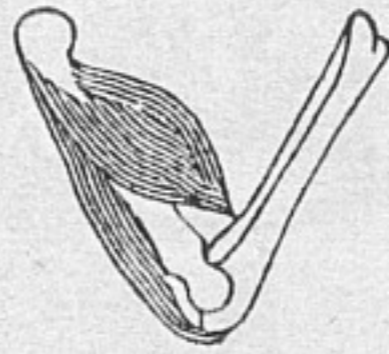
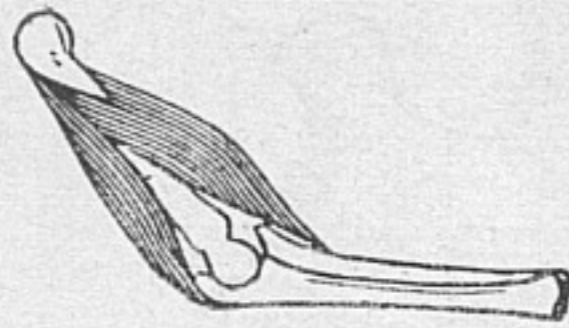
կառ թր զորս ա նիւ ու նի .

հինգ հո վիւ ու նի վեր հո սոր .

պա տիւ կու տան խե լօ թին .

տիւ ու գի շեր կառ խա տին .

յօր ու աճ (ու ա = վա) . կր փորուի (ուի = վի)
 փորուելու գաւ (ուել = վել) . զին ու սր (ու ս = վս)

զին ու աճը մի քա կեր .

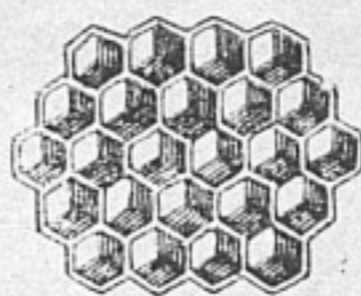
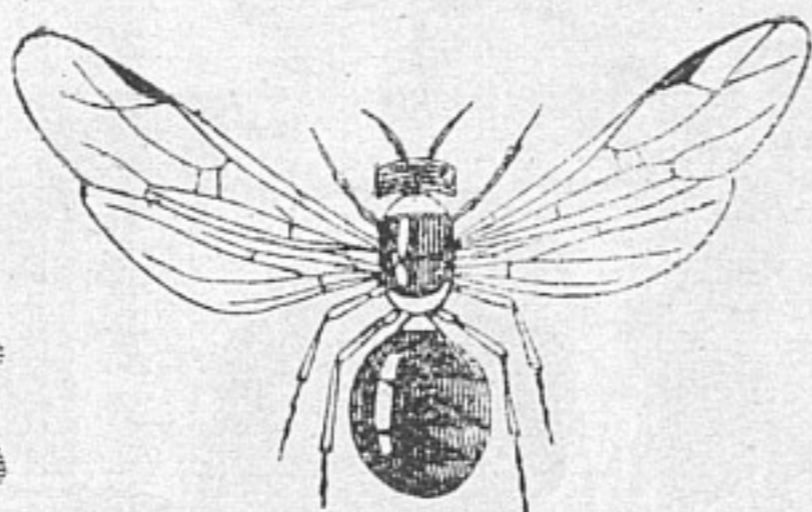
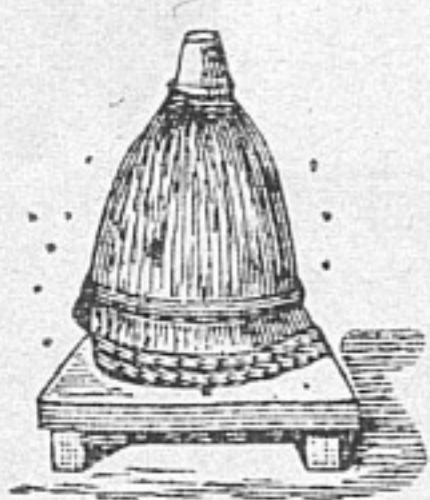
հորը փոր ու աճ էր սր դէն .

տալ ու աճ զել քա նր բել զին .

տու նր կր զին ուի .

տու նր զին ուելու գաւ :

փն թանկ (փ)

փողի մի հա նեթ .

փն տուր գ թի ցով կր գ թե ին առաջ .

փուշ մտեր է ոտքր .

փու է խօսքեր մի ո ներ .

խու փր դիր պտու կին բեր նին .

ճափ կր նաա պար նեյ :

Ֆեա (Ֆ)

Ֆրանսա գալաճաճ ես .

Ֆոթո շան գալաճաճ եմ .

Վոր Ֆիլիպ օգուտն արարա Ֆուլի կին .

ու՛ր Ֆիլիպի խօսքն, կա՛նք զե՛նք .

բու՛ր Ֆիլիպ, մա՛րտիցի է՛րար զքե՛ն .

խա՛ն Ֆիլիպ է՛ մա՛րտիցի Ֆիլիպի կին .

վառ եակ (եա)

սեն եա կին պա տե թր ներ կե գին .

պատ մու թաան դա սր սոր վաճ եւ .

ա թու ա եա կր մա թու թ է .

թաա եա նր թու զու ն մրն է .

չոր եա կր մի զատ մրն է .

ճա ն եա կալ ինչ կր ներն .

մայրիկ (այ)

այս սայլով փայտ կը կրեն .

գայլը փառախ մ'տնը է .

բայց շու կը փախ գուցեր է քայն .

բայլ մը ան դին լայն սայլ մը կեցեր է

հայր, մայր, եղբայր ուր կը բնա կին .

չայն չուն զի կար այն տեղ :

Կարճ սայ (այ = ա)

անչ թե կու գայ այ սթ .

մա նու կր կու լայ .

եր կիւք կր գո ուայ .

լա դագ պա նր կա դայ .

պ դիւ չե կարճ սայ մր ու նիւք .

կր մր կարճ կու սայ մե պի .

բոյն (ոյ=ույ)

աւոր բոյրը իրմէ մեծ է .

ու կոյսին հատ մը խաղող չի կերայ .

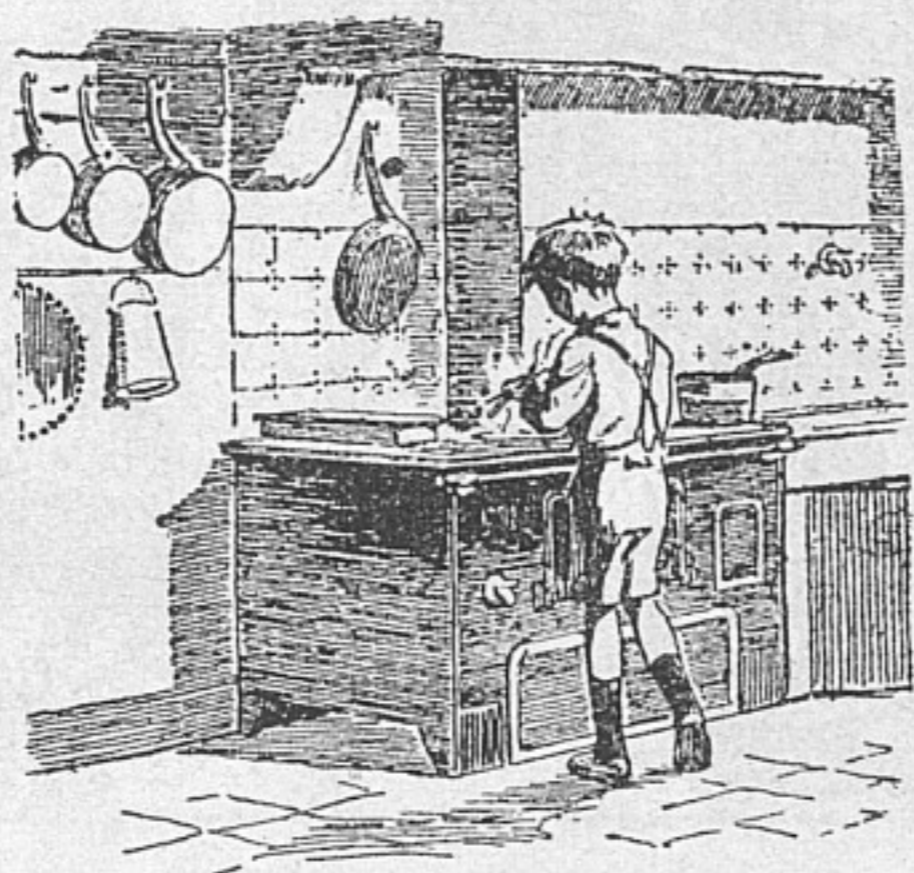
մն կոյսին կերէւր բաբակ չէ .

կոյրը առաջ նոր դէ զին .

փայտէ մոյկեր հագեր են .

բոյն կեր զու զին շու նին .

Հու յա ձոյ վաւա բան (ոյ=օ)

Երբ երեկոյ ոյսոյ, տու ն կեր բամ

այս կ'նոջ ա նու նր դ շ խոյ է .

Իո դին մեջ բ բա ձոյ ա ման մր կար .

Խո բո վա ձոյ մի սր շատ հա մեղ է .

Կ տաւ էն տ պա ձոյ կր շի նուն .

Կր ա ձոյ եր կա բր շատ ա մու բ է :

մը զիւն (իւ)

զիւնէ բերող մը շինեցիսք .

զիւղի կեանքը շատ կը սիրեմք .

այքիս մեզ շուղ ինկաւ .

ճառեն մեծ իւղ մը կտու յերկն .

աւտը երաւեն աբիւն առին .

այքիս ինչ զուրկ աւտը է .

ՊԱՐԶ ՏՊԱԳԻՐ

ա , ս , ու , ուլ , է .

ա ս ու ուլ է

սառա՛, սառ առ, սառ առ, սառա՛, աս առ ու
սո՛ւս, ուս է աս, սա ուս է, ուսէ ուս առ, ուս
է աս, աս ուս է, ուս է աս, աս առ ու է :

ն , ր , գ ,

ն ր գ

էգ սագ էր ան, սառա՛, գառ
ու սագ առ, նու՛նէ՛, առ աս
նուռ, սանէ՛ն սառ առ, գնա՛
ուրագ առ, սառան ո՞ւր է,
գանգուր գէս ունէր նու՛նէն,
սար գնա, ուրո՛ւր, սարէն գնա,
գարո՛ւն, գէր է սառան :

բ , կ ,

բ կ

գնա՛ , անուր առ . ան բու է . աս գառ է . աս
առասանէն առ . սան գնէ ու անագէ , սառա՛ .
բարկէ՛ն , գնա կրակ առ . ասկէ անկէ կու գան .
կէս նուռ գնէ , նունէ՛ . սառան կասկառա ունէր .
բուռ բուռ կ՛առնէ աս ու ան . նունէն կէս նուռ
կ՛առնէր :

վ , ե , լ ,

վ ե լ

վանկ , վանկ գրէ աս . վառվառէն նուռ ու կանգառ
ունէր . բարակ առասան վար առ անկէ . ասկէ գնա՛
անկէ եկո՛ւր . առնա՛կ , երգ երգէ . ե՞րբ կու գաս
բարկէ՛ն . լուս վառէ . առասան լարէ .
բլբուլն է կ՛երգէ . վերէն վար եկուր ,
կեռաս ու բալ կեր .

ի , ը , ց ,

ի ը ց

Նուճեճն բարի է . սիրուն ուլեր ունի . գառնուկին
գարի բերի . լուսը վառեր են . առ բանը բաին
ու աճն բանը ըրին . սա գիրը գրէ , ու գնա գառնուկը
բեր . աննան կրակը վառեց . լուսինը ցուցո՛ւր
վառեկին . ցան ու ցիր ըրին կարգերը . գարին
ցանեցի՞ր . սառան վեց գիր գրեց . լուսը բա՛ց
աննա .

ճ , խ , Ն

ճ խ Ն

առ ճիրանը սիրանին է . առ
բալն ալ՝ նուճեին . լուսինը
ճագեր է լեռին վրան .
աճական սագեր գնեցի .
խուց եկան , խակ սեխը
կերան . կանուխ ելի՛ր . գնա՛
աճուն ցանէ .
գարին խանձեր ես կրակէն .
վրաս ցեխ ըրիր . շունին լակը
բե՛ր . գարեգինը կը ծխէ՞ .

ուչ եկո՛ւր . անուչ եկո՛ւր . շուչանը անուչ նուչ
գներ է . ծիծեռնակը աշունին գնաց :

Պ , ֆ , տ ,

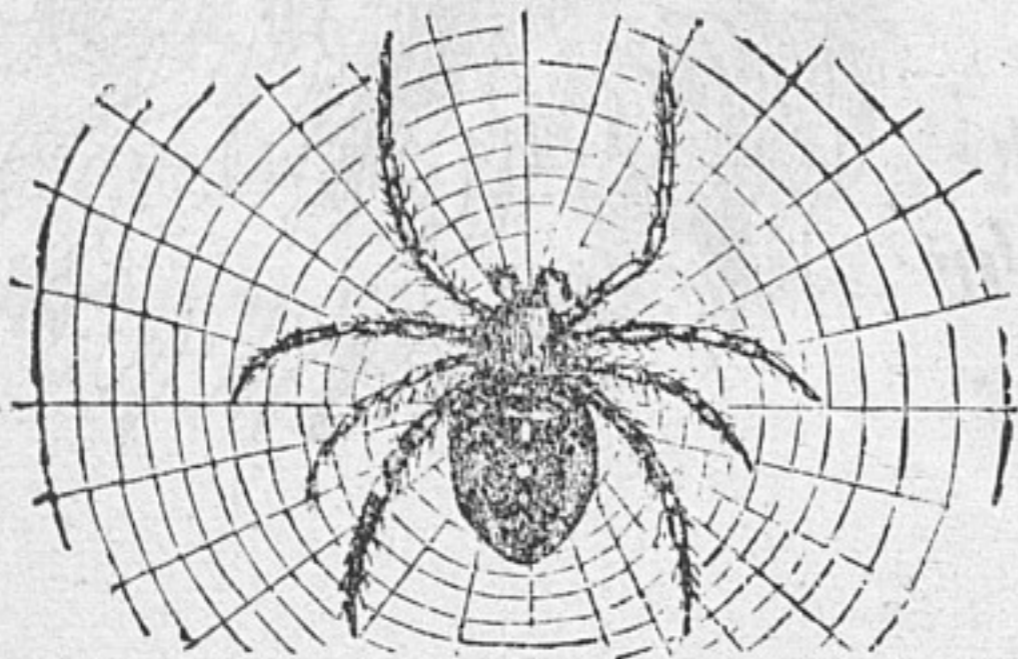
ղ . ք . տ

ասկէ ուղղակի գնաց . սեղանը ծուռ է . կերակուրը
աղի է . նեղ սեղանը լանցուցին . գիսա՛կ , լուէ . կե՛ր
ու քնացիր . քաղաքէն գիրքեր գնեցինք . սա գարին
աղա՛ , քուռակին կերցո՛ւր . քացախ լեցուց գլխուն
վրան . տե՛ս , ծառին վրան ելեր է կատուն .
տասներեք տարեկան եղար . սուտ բաներ ըսին ,
խաբեցին տղաքը . ստ գիրքը տո՛ւր .
աս տետրակները ա՛ռ .

մ , ն , Կ ,

մ . չ . գ

չերամին բերանը կը տեսնէ՞ք . արսինէին մատը
մաքուր է . երեք մուկ , վեց մամուկ ալ քանի՞ մուկ

կ'ընէ . մածուն շատ կը
սիրեմ ես . ինծի մատիտ
մը տո՛ւր . լաչակը աչքին
չեն քաշեր միշտ . տկար
չես , քիչ մը աշխատէ՛ .

չամիչ չունիս . կաղի^օն ալ չունիս . կանաչ ծառը չեն
կտրեր . ես չեմ գիտեր անունը . կանչէ՛ սա մանչը .
դանգակը գարկին . վաղը դատիկ է . մազերը դատ
դատ քաշեց . ան երբեք նազ չի ըներ . գազանին
բերնէն առին գառնուկը :

ո , դ , թ ,

ո դ թ

որմէ^օ առիւր ատիկա . ոչինչ բան է . ատ ոտնամանը
մեծ է ոտքիս . որքան շատ աշխատիմ , ա՛նքան
ուրախ կ'ըլլամ . դողը բռնեցին . սոխը կծու է . գետը
խորունկ է . նոր տետրակ մը ունի . դուռը գոցեր
են . անտեղ գեղին ծաղիկներ բուսեր են . գիմացի
տունէն մուխ կ'ելլէ . դուն դդում կերա՞ծ ես .
կաթին սերը առի երեսէն . թութը չորցեր չամիչ
եղեր է . թուչունը կը թռչի :

ժ , ծ , հ ,

ժ ճ հ

ժամը վեցին անկողինէդ ե՛լ . իժը վնասակար է .
ծառեր կան որ խէժ կու տան . մէկ ժամ ժուռ եկար
ալ նատէ՛ . ուժ չունիս . կատուն սուր ճանկեր ունի .
ճանճին ոտքերը բարակ են . գաճը ճերմակ քար

մըն է. ճաշ ըրա՞ծ ես. ճեմնճոտ դգալով մի՛ ուտեր.

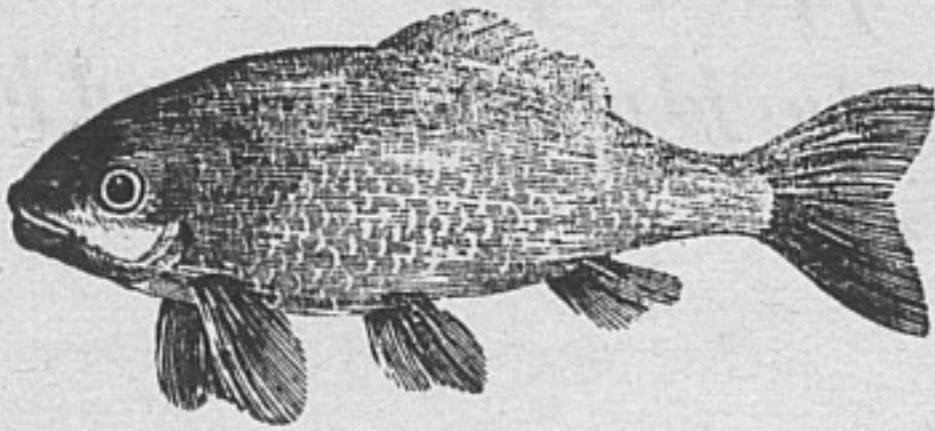

քանի՞ հատ հովահար ունիս. բահով
հող լեցուցին հորը. հոս հոն համբիջի
հատիկներ ինկեր են. ցուրտ հովէն
հազ եղեր է հերմինէն. համին համար շատ կը
սիրեմ խաղողը :

Յ , 0 , Ժ ,

ձ օ յ

ձին ձորն ի վար վազեց. ձեր տունը հեռու է ձորէն.
ձէթով կարկանդակ շինեցինք. ձուկը լուղսկները

կը շարժէ. ձորձակալէն
խարազան մը կախեր են.
ամէն օր մարզանք
կ'ընեմ բաց օդին. օ՛ն,

ելէք ասկէ. հո՛ն գացէք. օննիկը կ'օրէ օշինին
օրօրոցը. հրանտը օդի չի խմեր. օղակը քակեցի.
յեսանը սրացրնելու յատուկ քար մըն է. ձեր
տունը քանի՞ յարկ ունի. յիմար մարդիկ
ըրածնին չեն գիտեր. ատ աթոռը յենարան չունի.
քեզի յարմար հագուստ մը ա՛ն :

պ , ջ ,

պ ջ

պապուս տունը պիտի երթանք, պար պիտի
պարենք. ապակին շուտով կը կոտրի. պարտեզը
պատով գոցեցին. պանդոկին պարտեզը, պարսիկ մը
պարկուկի ծառ կը տնկէ. պանդուխտ մարդը պատն
երեսին կ'ապրի մինակը. ծաղկի փունջ մը կապեցի.
ջնջոցով մը սրբէ՛ սեղանը. անոր ջերմը կը բռնէր
առաջ. ջանա՛ որ ամուր ջիղ ունենաս. ջունդը
պզտիկ ջուժակ մը գնեց :

փ , ֆ ,

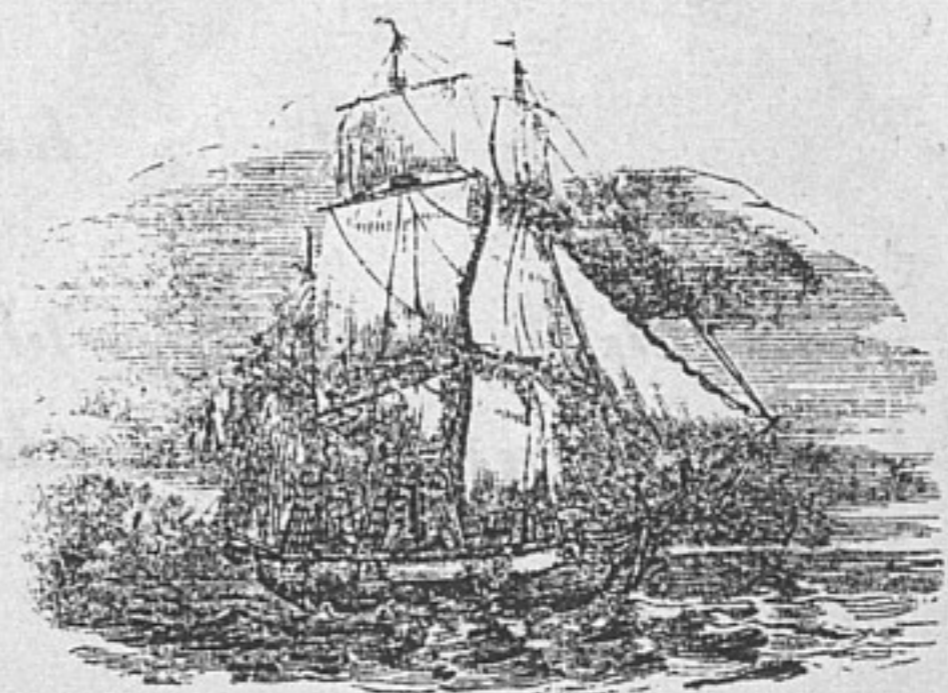
փ ֆ

փոշի մի՛ հանէք. փուշ մտեր է ոտքը. փուճ
խօսքեր է ըրածը. ծափ կրնա՞ք զարնել. պատին
ծեփը թափեր է. թուրքերը հիմա ֆէս չեն դներ.
ո՛ւֆ, հերիք խօսիս կ'աղաչեմ. բո՛ւֆ ըրի, մամը
մարեցի. ծերացեր խռֆեր է առ ֆէլլահը.
Ֆրանսա պիտի երթամ վաղը :

աւ , եւ , իւ

աւ եւ իւ

հիմա դուն նաւ գնա՛. կաւ

չունիմ որ պտուկ շինեմ. ջուրը ամէնէն լաւ ըմպելին է. ալ բաւ երգեցիր. քիչ մըն ալ կարդա՛. վեց հաւ ու երկու կաքաւ ունէի. սեւ թուղթը ո՞ւր է. օձը թեւ չունի. աս տերեւները ու կեղեւները ջուրէն թեթեւ են. մինչեւ ե՞րբ պիտի կարդաս. անձրե՛ւ, անձրե՛ւ վա՛ր արի. թիւ գրել կը սորվիմ. կրնամ հաշիւ ընել. կառքը քանի՞ անիւ ունի. հինգ հովիւ պէտք է մեր հօտին.

պատիւ կու տան խելօքին :

ու ա , ու ի , ու ե ու ո

ու ա   ու ի   ու ե   ու ո

չինուած բանը մի՛ քակեր. հորը փորուած էր արդէն տաշուած գերանը գամեցին. տունը կը շինուի. հորը կը փորուի. մեքենան կը քակուի. տունը շինուեցաւ հորը փորուեցաւ. մեքենան քակուեցաւ. զինուորը զէնք կը կրէ. բանուորը կ'աշխատի. ջրուորները աղբիւր կու գան :

ե ա , ա յ

ե ա   ա յ

սենեակին պատերը ներկեցին. արուսեակը մաքուր կը պահէ գիրքը. բասեանը թռչուն մըն է. ջորեակը

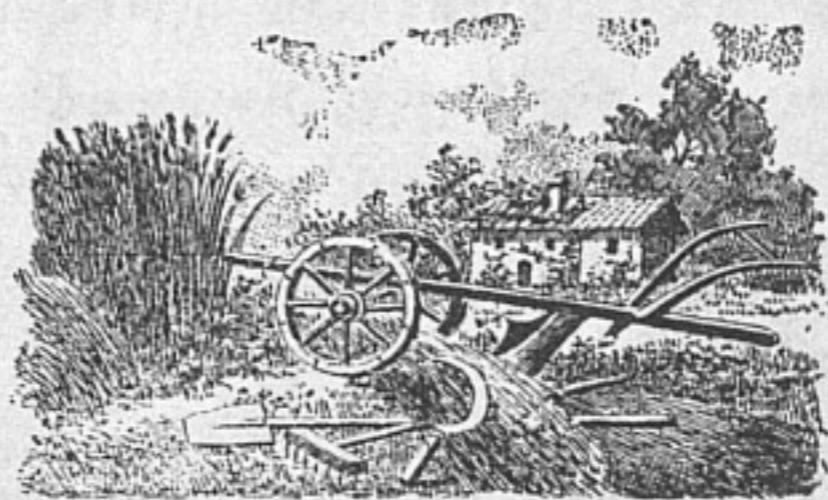

միջատ մըն է, արեակներ անցան ասկէ, այս սալը
փայտ կը կրէ, գալը փարախ մտեր է, քայլ մը
անդին լայն սալ մը պիտի գտնես, հայր, մայր,
եղբայր ունիմ ես, ձայն ձուն չի կար այն տեղ,
այսօր անձրեւ կու գայ, ջաղացպանը ցորեն կ'աղայ,
պղնձէ կաթսայ մը ունէինք, տղան սաստիկ կը
հագայ, ան չի պիտի հաւատայ ասոր ։

ոյ , իւ

ոյ իւ

անոր քոյրը ինէ մեծ է, ընկոյզին կեղեւը շատ
բարակ է, կոյրը առաջնորդեցի մինչեւ փողոցին
ծայրը, ատ ծաղիկը հաճելի գոյն մը չունի, փայտէ
մոյկեր հագեր էին, այս կնոջ անունը դշխոյ է, երբ
երեկոյ ըլլայ, արեւը մարը կը մտնէ, պարտեզէն
բրածոյ աման մը գտան, խորովածոյ միսը համեղ
է, կռածոյ երկաթէն ամուր բաներ կը շինեն, ձիւնէ
բերդ մը կանգնեցին, գիւղի
կեանքը կը սիրեմ, թուզին
ծառը փակչուն հիւթ մը
ունի, ծառէն մեծ ձիւղ
մը կտարեր են, նաւակին
կողերը ձիւթով ծեփեցին ։

ԳԼԽԱԳԻՐ

Ս, Ռ,

Ա

Ռ

ա

ռ

Արտաշէս Ռետին

Առտուն շատ կանուխ ելայ այսօր: Ասեղը պողպատէ շինուած է: Առասանի կծիկ մը գնեցի: Արտոյտը շատ բարձրէն կը թռչի: Արդեօք անձրև պիտի գայ այսօր: Ռեբեկան կարդալ կը սորվի: Ռետինս փերեզակէն գնեցի: Ռուբով հաց կերան կէս օրին: Ռահանին տերևները կերակուրի մէջ կը դնէ մայրս: Ռուբէնին հայրը ալ չի պիտի ծխէ:

Ն, Գ, Կ,

Ն

Գ

Կ

ն

գ

կ

Նորայր Գրիչ Կարկուտ

Նոր տուն մը շինել տուաւ հօրեղբայրս: Նամակ գրեցի՞ր քրոջդ որ վաղը հոս գայ: Նկարէն թուղթ փակցուցինք սենեկին պատերուն: Ներսը քանի՞ տղայ կայ որ այսքան աղմուկ կ'ելլէ: Նորայրը եւ Նարկիզը դաս կը պատրաստեն ներսը: Գալ տարի կարգս պիտի

փոխեմ: Գոմէշը շատ ուժով կենդանի մըն է: Գերանին՝ ծայրէն կանթեղ մը կախեցին: Գեղեցիկ ծաղիկներ քաղեցինք դաշտէն:

Գիրքիդ մէջէն պատմութիւն մը կարդա՛ ինծի: Կիրին վրայ ջուր լեցուր, տե՛ս ինչպէ՛ս կը տաքնայ: Կսկիծին չի դիմացաւ խեղճ կինը, հիւանդ եղաւ: Կաթը օգտակար է մեզի: Կեղեւին տակէն շատ մը մըջիւններ դուրս կ'ելլեն: Կամ գիրդ գրէ՛, և կամ կարդ կարէ:

Բ , Բ , Վ ,

Բ Բ Վ

Բ Բ Վ

Բալ Բք Վարդան

Բուրդը ոչխարէն կ'անոնեն ու հագուստ կը շինեն: Բրիչով փորեցին ծառին բուրբոտիքը: Բերդէն վար քար մը գլորեցինք: Բերնէն վար լեցուցին դեղը: Բոցին շատ մի՛ մօտենաք: Բոքսանէն բարի աղջիկ մըն էր: Բքը մամուս սիրական գործիքն էր, անով բուրդ կը մանէր: Բուպը արշընին ութ մասէն մէկն է: Բոմը ալքօլով կը շինեն: Բոպէի մը մէջ կը պատրաստուիմ և հետո կու գամ: Վահանին հայրը հոս եկաւ: Վերէն ինչո՞ւ վար չեն գար: Վանքին աղբիւրէն անուշ ջուր կը վազէր: Վնասակար բոյսերը և կենդանիները ճանչնալ պէտք է: Վիրաւոր մարդը հիւանդանոց տարին:

Ե , Ա , Ը ,

Ե   Ս   Ը

ե   ս   ը

Եղիշէ   Սոխակ   Ընծուղտ

Եզը հողը կը հերկէ, սայլ կը քաշէ: Եթէ օր մը հարուստ ըլլաս ի՞նչ կ'ընես: Երուանդին հայրը երկաթագործ է: Երեք անգամ կը կարդամ դասը որ լաւ սորվիմ: Եռանդով աշխատէ, և կը յաջողիս շատ անգամ: Սոխակին երգը լսած ես դուն: Սեխին կուտերէն դեղ մը շինեց հայրս: Սանդուղէն վար իջիր՝ բազրիկները բռնելով: Ստախօսին չեն հաւատար, եթէ ճշմարիտ բան մըն ալ ըսէ: Սիրական ուլիս թարմ խոտ կուտամ: Ընծայ մը պիտի ընդունիմ մօրմէս եթէ բարի ըլլամ: Ընտիր ապակիէ դաւաթ մը ունիմ: Ընթրիքի և ճաշի ժամերուն կը ծարաւնամ միշտ: Ընկերիս հետ մեր պարտէզը պիտի երթանք վաղը: Ընկուզենիէն ընկոյզ պիտի քաղենք այնտեղ:

Լ , Ց , Ի ,

Լ   Ց   Ի

լ   ց   ի

Լուր   Ցորեն   Իսկուհի

Լրագիր ծախելով դրամ կը շահի աս տղան: Լոյսը արեւէն կու գայ մեզի: Լալկան տղաքը չեն սիրուիր: Լաստով՝ գետին մէկ ափէն միւս ափը անցանք: Լուցկին չոր տեղ կը պահեն՝ կրակէ հեռու: Ցորենը կ'աղան, ալիւր կ'ընեն, ալիւրով ալ հաց կ'եփեն: Ցամաք հացը կատարեալ սնունդ է: Ցուրտը շատ սաստիկ եղաւ այս ձմեռ: Ցրուիչը ամէն շաբթու նամակ կը բերէ մեզի: Ցերեկին կ'աշխատինք

ու գիշերը կը հանդիսնք: Ինչո՞ւ կը ծխես, չե՞ս գիտեր որ թոյն ունի ծխախոտը: Ինծի աղուոր գիրք մը ղրկեր է մօրեղբայրս: Ի՞նչ կ'ուզես որ տամ քեզի, դրս՛մ թէ գիրք: Իւղ կայ որ կենդանիներէ կ'առնեն մարդիկ, իւղ կայ որ բոյսերէն կ'առնեն: Իմաց տուր քրոջդ որ վաղը պիտի դամ անպատճառ:

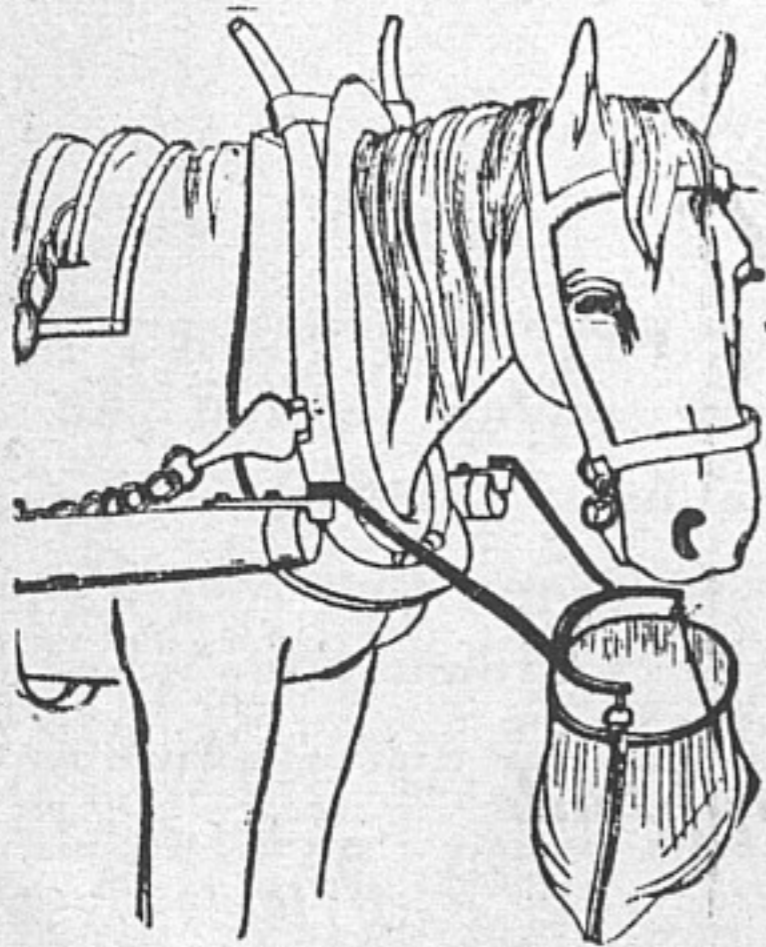
Տ , Խ , Շ ,

Ծ Խ Շ

ժ Խ շ

Ծեր Խորէն Շուն

Ծոյլ մարդը անօթի կը մնայ շատ անգամ: Ծծակով կաթ չենք տար մեր տղոց: Ծնունդին օրը շատ մը այցելուներ ունեցանք: Ծխնելոյզը ծուռ ալ ըլլայ, ծուխը շիտակ կը բարձրանայ: Ծառին վրայ ե՛լ և ծիրանները մէկիկ մէկիկ քաղէ՛: Խցահանը պզտիկ գործիք մըն է: Խթանովը եզն ու ձին կը վարէ երկրագործը: Խարտոցով երկաթը կը մաշեցընեն: Խոտ ու դարի գնեցինք մեր

ձիուն համար: Խնձորենիներ տնկեցինք պատին տակը: Շաւարշը աթոռէն վար ինկաւ երէկ, ինչո՞ւ: Շէնք շնորհք կուզայ տղու մը վրան, երբ մաքրուի: Շունին շատ մի՛ վստահիք, եւ հետը շատ մի՛ խաղաք: Շուտ շուտ մի՛ ուտեր կերակուրդ, կամաց կամաց ծամէ՛: Շիտակ բռնէ մարմինդ՝ գրած, կարդացած ատենդ:

Ղ, Ե, Ք,

Ղ Ե Ք

ղ է ք

Ղեկ Էշ Քար

Ղուկաս շատ աշխատասէր է. բարի ալ է: Ղեկին գլուխը ո՞վ կը կենայ շողենաւին մէջ: Ղենջակը վրան կապեց ու գործի սկսաւ: Ղեւոնգէն նամակ առի՞ր երէկ: Ղրկած նամակս չէ հասեր ձեռքը:

Էգիէն կողով մը խաղող բերինք: Էրիկ կնիկ շատ սիրով կ'ապրին իրարու հետ: Էգ առիւծը կաթ կու տայ ձագերուն: Էշը յամառ է. ջուրէն չ'անցնիր շատ անգամ: Էրած խանձած հագուստներով

փախաւ բոցերուն մէջէն: Քանդեցին գիւղը, քար քարի վրայ չի թողուցին: Քեռիս աղուոր ձիու մը վրայ հեծած եկաւ գիւղէն՝ Քեզմէ ետք. ո՞վ պիտի կատարէ այս գործերը: Քացախին մէջ երկար ատեն կը պահուին կանաչ լուբիան ու վարունգը: Քիթանէ շապիկ կը հագնին տաք երկիրներու մէջ. ինչո՞ւ:

Ս, Մ, Չ,

Ս Մ Չ

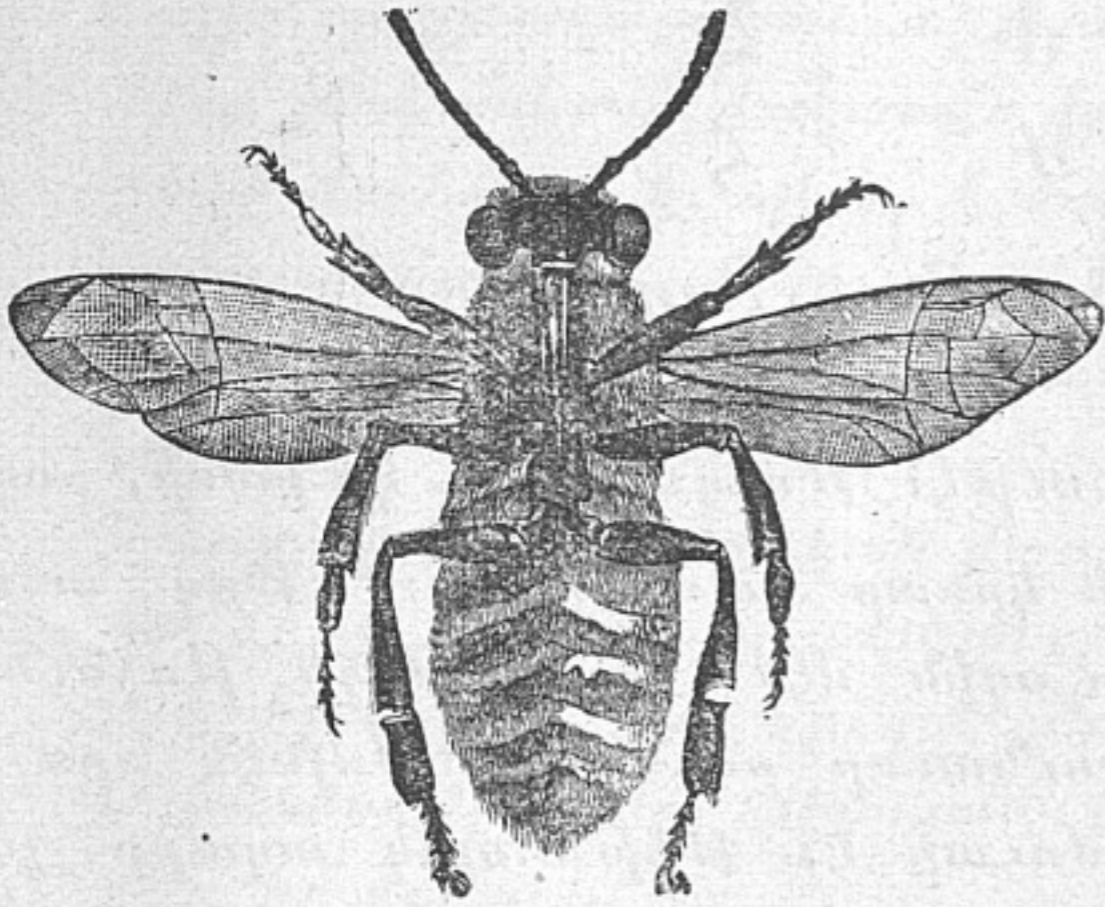
ս մ չ

Տէր Մինաս Զորթան

Տհաս պտուղ չեմ ուտեր որ հիւանդ չ'ըլլամ: Տիրայրէն աւելի

լաւ կարգաց Տիրուհին: Տկար չ'ըլլար դասերուն մէջ այն աշակերտը որ կ'աշխատի: Տերեւները, բոյսին համար սնունդ կ'առնեն օդէն: Տենդէ կը տառապէին զինուորները Տէր-Չօրի մէջ: Միջատները

վեց ոտք ունին: Մեր տունին բոլորտիքը պարտէզներ կան: Մինակդ կրնաս տանիլ այդ ծանր բեռը: Մուկէն չեմ վախնար ես: Մասիս լեռը ո՞ւր է. գիտե՞ս: Չամիչը ընկոյզով շատ համով կ'ուտուի: Չնչին սեպած բաներէդ կարեւոր բաներ առաջ կու գան: Չես կրնար մէկ ձեռքով երկու ձմերուկ բռնել: Չորթանը կը

հարեն ջուրով ու անով ապուր կ'եփեն: Չար մարդիկ նախանձոտ կ'ըլլան:

Չ, Ո, Դ,

Չ   Ո   Դ
դ   "   դ

Չարմայր   Արդի   Դուռ

Չարդ ըրէ կուրծքիդ այս վարդը: Չանգակին ձայնը կը լսե՞ս: Չոյգ մը օդ նուէր տուաւ եղբայրս քրոջս: Չօրաւորը պէտք է օդնէ տկարին: Չրկանքի դիմանալու վարժուէ՛: Ոսկի մատնիէն աւելի կ'արժէ լաւ սովորութիւնը: Որմէ՞ սորվեցար այդ երգը: Ուռկանին դերձանը շատ ամուր է: Որսորդը շատ լաւ նշան կ'առնէ հրացանովը: Ոկրամուլին աչքը կերակուրին վրայ էր միշտ: Դոնապանին յանձնէ՛ բանալին երբ դուրս ելլես: Դրացի տունէն անհաճոյ աղմուկ մը կը լսեմ: Դուրս ելայ քիչ մը որ օդ առնեմ: Դուռը չի կրցայ բանալ այս բանալիով: Դիմակաւորներ կ'անցնին փողոցէն:

Թ , Ժ , Ի ,

թ   ժ   ի

թ   ժ   ի

Թագ   Ժամ   Իող

Թուխակին կտուցը կոր ու սուր է: Թորգոմը լաւ կը խօսի, բայց

չի կրնար լաւ երգել: Թող տուր որ օղին մէջ ազատ թռչի թռչունը: Թունաւոր սունկը անթոյնէն որոշել դժուար է: Թեթևօլիկ տղաքը չեն սիրուիր: Ժամանակը դրամ է, կ'ըսեն Անգղիացիք: Ժամկոչը բերաւ այս քուէթուղթը: Ժրաշան մարդիկ չեն փախչիր գործէ: Ժամը վաթսուն վայրկեան է: Ժումէ ժում կերակուր կ'ուտեմ, օրը երեք անգամ: Հողագործ

գիւղացին աւելի առողջ է քան թէ արհեստաւոր քաղաքացին: Հորթը մայր կովին ետեւէն կ'երթայ միշտ: Հարթ հաւասար բրին խորտ ու բորտ գետինը: Հոսանքը քշեց տարաւ նաւակը: Հրագէնի ձայներ կու գան ականջիս:

Ձ , Ծ , Օ ,

Ձ   Ծ   Օ

ձ   ճ   օ

Ձոր   Ճրագ   Օժիտ

Ձմեռը սաստիկ եղաւ այս տարի: Ձեր գիւղին տուները աղիւսէ՞

են թէ քարէ: Չանճբայած եմ քաղաքի կեանքէն, գիւղ պիտի
 երթամ: Չորձակալէն կախեր էի վերարկուս, չեմ գտներ հիմա:
 Չաւարը խաշած ցորենով կը շինեն: Ճերմակ գոյնին վրայ շատ մի'
 նայիր որ չի տկարանան աչքերդ: Ճիշդ լուծեր եմ թուաբանութեան
 երեք խնդիրներս: Ճակատէն վար քրտինքը կը վազէր կաթիլ կաթիլ:
 Ճաշի ժամանակ է, պէտք է տուն երթանք
 հիմա: Ճրագին մէկը մարէ', մէկը կը
 բաւէ երկուքի տեղ: Օժիտ տուին աղքատ
 աղջկան: Օձը պաղարիւն կենդանի մըն է,
 ձմեռը կը թմրի: Օրական վաստակին մէկ
 մասը կը պահէ այս գործաւորը: Օր ըստ
 օրէ կը ծաղկի մեր գիւղը՝ բնակիչներուն
 աշխատութիւնովը: Օշական Հայաստանի
 մէջ կը գտնուի:

Յ, Կ, Զ,

Յ Պ Զ

Ե Կ Զ

Յեասն Պապ Զուր

Յարմար ատենին հասաւ օգնելու մեզի: Յիշատակ մը ըլլալու
 համար տուի այն գիրքը անոր: Յենարանին ձեւը պատշաճելու է
 նստողին մէջքին: Յաջորդ նամակովս կը գրեմ մանրամասնութիւնը:
 Յարկաբաժինը՝ ուր կը բնակինք՝ բաւական ընդարձակ չէ: Պերճը
 միշտ նամակ կը գրէ իր ծնողքին և կ'օգնէ անոնց: Պարտէզին
 ծառերը յօտեցինք ամէնն ալ: Պտղակեր եղած եմ հիմա, եւ շատ
 առողջ եմ: Պարելու մէջ վարժ չեմ, բայց լաւ մարզանք կ'ընեմ:
 Պապուս ազարակէն կու գամ այս բեռներով: Զուրի ձայն կու գան
 ըսածներս քեզի, պարապը կ'երթան: Զանա՛նք որ կարօտ չ'ըլլանք
 ուրիշին: Զնչոցով սրբէ՛ ձեռքերդ, աղտոտ մի՛ կենար: Զրհանով

Նուր կը հանենք մեր տունին ամէնէն վերի յարկը: Ջերմաչափին վրայ թիւեր կան վերէն վար:

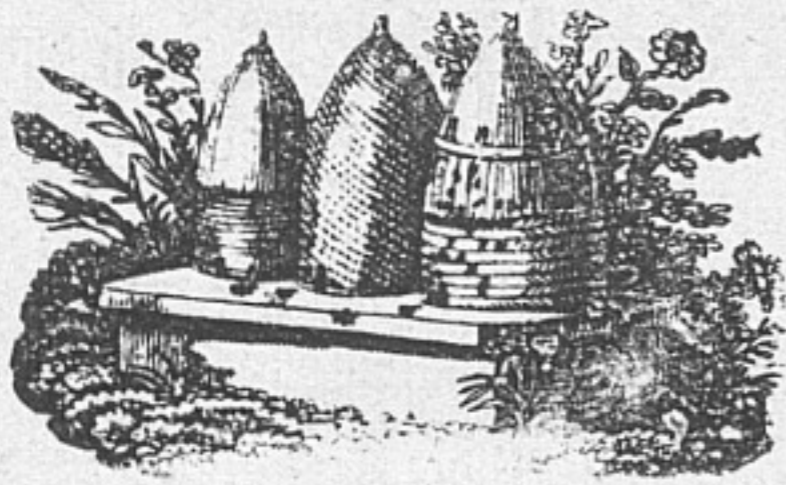
փ , Ֆ ,

Փ Ծ

փ ժ

Փրփուր Ծօքչան

Փետուրին ցօղունը փափուկ մազեր ունի աջ ու ձախ: Փրփուր կը հանէ դարեջուրը գաւաթին մէջ: Փոսի մը մէջ նետեցին դիակը

եւ վրան հող լեցուցին: Փեթակէն ներս կը մտնեն կ'ելլեն բազմաթիւ մեղուներ: Փռթաչան տղան կը գիտնայ միշտ դասերը: Ծէսին ծոպը մաշեր է:

Ծէլահը կը գոհանայ քիչ մը բրինձով ու արմաւով: Ծրանսայի մայրաքաղաքը շատ բազմամարդ է: Ծուլիկին յօնքերը սև ու թարթիչները երկար են: Ծէնէր Պոլսոյ թաղերէն մէկն է:

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- ԷՏՈՒԱՌ ՔԼԱԲԱՌԷՏ. — «Չափու վրայ Դպրոց», Թրգմ. Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ.
Տպագր. Հայ Դպրոց (Նոր սպագրութիւն)
- B. KEVORKIAN. — De l'Efficacité de l'Exemple. Nécessité d'une Science des Parents. Vrin, Paris.
- Յ. Թ. ՀԻՆԴԼԵԱՆ — «Զոյգ մը Հոգի. Բեսդայոցցի եւ Պերհոֆրն».- *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- Ն. ՊԷԿԵԱՆ — «Յոյգեր ու խոյգեր Փրօճ. Կ. Սողիկեանի գանկէն» - *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- Գ. Ա. ՄԱԼԱԹԵԱՆ. — «Դաստիարակութիւն եւ Անճնասպանութիւն Տղոց», *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- Մ. ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ — «Հայրնիւրք Թրանսալի Առաքիւններէ» - *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- ԲԻԷՌ ՊՕՎԷ. — «Կռուի Բնագիր», Թրգմ. Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ. — *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- Շ. ՏԻԼ. — «Արեւելեան Արուեստի Ազդեցութիւնները Արեւմուտքի Մէջ», Թրգմ. Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ. *Տպագր. Հայ Դպրոց*
- ՀԱՆՐԻ ՌՕՐՏԱ. — «Մանկավարժը Չի Սիրէր Տղան», Թրգմ. Պ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ. *Տպագր. Հայ Դպրոց*

ՀԱՅ ԴՊՐՈՑԻ ՏՊԱՐԱՆԷՆ

Ա. ՔՐԱՅԹ-ՊՕՆԱՌ. — Հայկական Խնդիրը

Հասցէ Ecole Arménienne
BEGNINS
Vaud, SUISSE

Այս օրինակը վաճառելի չէ